

Regeringens proposition

2013/14:156

Tröskeleffekter och förnybar energi

Prop.
2013/14:156

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 6 mars 2014

Jan Björklund

Anna-Karin Hatt
(Näringsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen beskrivs huvuddragen i en övergångslösning som ska göra det möjligt att undanröja tröskeleffekter som försvårar anslutningen av anläggningar för förnybar elproduktion till elnätet. Regeringens ambition är att under 2016 ersätta övergångslösningen med en långsiktig marknadslösning.

Övergångslösningen innebär dels s.k. förtida delning av den kundspecifika delen av nätförstärkningskostnaden för storskaliga produktionsanläggningar av nationell betydelse för förnybar el, dels att sådana kundspecifika kostnader för nätförstärkningar som ska belasta ännu icke anslutna anläggningar ska täckas av Affärsverket svenska kraftnät, t.ex. genom lån till regionnätsföretag.

I propositionen föreslås att det ska införas bestämmelser i ellagen (1997:857) om hur kostnaderna för förstärkning av elnätet ska fördelas mellan dem som ansluter anläggningar när en nätförstärkning har skett för att möjliggöra anslutningen av anläggningar för produktion av förnybar el. Vidare föreslås att statens åtaganden för att underlätta sådana förstärkningsåtgärder ska kunna finansieras genom stamnätstariffen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2014.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).....	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Tröskeeffekter.....	6
5	En övergångslösning på problemet med tröskeeffekter	9
6	En ny bestämmelse om förtida delning.....	16
7	Finansiering	21
7.1	Finansiering genom stamnätstariffen	21
7.2	Nätföretagets kapitalbas	24
8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	25
9	Konsekvensanalys.....	26
10	Författningskommentar	28
Bilaga 1	Sammanfattning av Svenska kraftnäts rapport Tröskeeffekter och förnybar energi	30
Bilaga 2	Sammanfattning av Svenska kraftnäts rapport Tröskeeffekter och förnybar energi – författningsförslag.....	32
Bilaga 3	Svenska kraftnäts lagförslag	34
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna vid remissbehandlingen av Svenska kraftnäts rapporter.....	44
Bilaga 5	Sammanfattning av promemorian Tröskeeffekter och förnybar energi.....	45
Bilaga 6	Promemorians författningsförslag	46
Bilaga 7	Förteckning över remissinstanserna vid remissbehandlingen av promemorian	48
Bilaga 8	Lagrådets yttrande	49
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 mars 2014.....	50

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2013/14:156

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).

Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att det i ellagen (1997:857) ska införas två nya paragrafer, 4 kap. 9 b § och 5 kap. 24 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

9 b §

Om staten enligt ett avtal med innehavaren av en nätkoncession har finansierat åtgärder som är nödvändiga för att öka elnätets kapacitet för att underlätta anslutningen av anläggningar för produktion av förnybar el, ska nättariffen för anslutning utformas så att den som vill ansluta en anläggning ersätter nätkoncessionshavarens kostnader för sådana åtgärder i den del som svarar mot anläggningens andel av den totala kapacitetsökningen. Detta gäller även om nätkoncessionen överlåts.

5 kap.

24 a §

Om ett stamnätsföretag, som är en statlig myndighet, har finansierat en förstärkning av elnätet enligt ett sådant avtal som avses i 4 kap. 9 b §, ska stamnätsföretagets kostnader med anledning av avtalet anses ha uppstått i företagets nätverksamhet.

Stamnätsföretagets intäkter med anledning av avtalet ska omfattas av den intäktsram som fastställs enligt 24 § första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2014.

Regeringen gav den 11 december 2008, i regleringsbrevet för budgetåret 2009, Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) i uppdrag att lämna förslag till utformning av ett förändrat regelverk om ansvar för elnätsförstärkningar av nationell betydelse och nätanslutning av stora elproduktionsanläggningar i syfte att minska tröskeleffekterna för utbyggnaden av förnybar elproduktion (dnr N2008/8221/E).

Den 20 april 2009 överlämnade Svenska kraftnät sin rapport Tröskel-effekter och förnybar energi. En sammanfattning av rapporten finns i *bilaga 1*.

Regeringen gav den 25 juni 2009, genom en ändring av regleringsbrevet för budgetåret 2009, Svenska kraftnät i uppdrag att utifrån den redovisade rapporten lämna förslag till nödvändiga författningsändringar och andra åtgärder för att kunna genomföra förslaget (dnr N2009/5296/E).

Den 30 oktober 2009 överlämnade Svenska kraftnät en rapport med författningsförslag. En sammanfattning av rapporten finns i *bilaga 2*. Rapportens lagförslag finns i *bilaga 3*. Rapporterna har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. En remissammanställning finns tillgänglig i Näringsdepartementet (dnr N2009/4178/E).

Regeringen har i propositionen Genomförande av direktiv om förnybar energi (prop. 2009/10:128) redovisat bedömningen att ett vidareutvecklat system med s.k. förtida delning av nätförstärkningskostnaden för storskaliga produktionsanläggningar för förnybar el bör införas i syfte att en elproducent endast ska betala en sådan del av den totala kostnaden för den nödvändiga nätförstärkningen som motsvarar varje producents andel av den totala anslutningskapaciteten. Regeringen har i budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1) redogjort för sin avsikt att införa ett system med förtida delning av nätförstärkningskostnaden där Svenska kraftnät får en central roll under en övergångsperiod. Mot denna bakgrund utarbetades i Regeringskansliet promemorian Tröskeleffekter och förnybar energi, i det följande kallad promemorian. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 5*. Promemorians författningsförslag återges i *bilaga 6*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 7*. En remissammanställning finns tillgänglig i Näringsdepartementet (dnr N2013/5153/E).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 30 januari 2014 att inhämta Lagrådets yttrande över ett lagförslag som överensstämmer med lagförslaget i denna proposition. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 8*. Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Elnätets uppbyggnad

Elnätet i Sverige har till uppgift att överföra el från elproduktionsanläggningar till elförbrukare. Näten byggdes och dimensionerades efter den då rådande situationen med hänsyn till framtidsprognoser när det gäller ökad elproduktion, elförbrukning och därmed elöverföring. På senare tid har utbyggnaden av förnybara elproduktionsanläggningar tagit fart, med en lokalisering av anläggningarna som inte kunde förutspås när nuvarande elnät byggdes. Kapacitetsbrist i elnät är därför inte ovanlig när dessa nya elproduktionsanläggningar ska anslutas. Sådana brister kan åtgärdas genom nätförstärkningar, som exempelvis kan innebära nya kraftledningar eller byte till grövre linor på kraftledningar, byte av transformatorer och nya ställverk.

Allmänt om anslutningsavgifter

Med nättariff avses i ellagen (1997:857) avgifter och övriga villkor för överföring av el och för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät. Nättarifferna ska vara objektiva och icke-diskriminerande.

Den som har nätkoncession är skyldig att på skäliga villkor ansluta en anläggning till ledningen eller ledningsnätet. Undantag från denna huvudregel gäller om det finns särskilda skäl. Ett sådant särskilt skäl kan vara brist på kapacitet. Den som ansluter anläggningen betalar en anslutningsavgift.

I 3 kap. 9 a § ellagen finns en särskild bestämmelse om nättariffer för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät. Anslutningsavgiften ska utformas så att nätkoncessionshavarens skäliga kostnader för anslutningen täcks. Anslutningspunktens geografiska läge och den avtalade effekten i anslutningspunkten ska särskilt beaktas.

Den som önskar ansluta sig ska stå för de direkta merkostnader som anslutningen orsakar för nätföretaget, dvs. betala den s.k. kundspecifika kostnaden för anslutningen. Principen har blivit rättsligt prövad vid ett flertal tillfällen. Kostnader som inte är kundspecifika får finansieras på annat sätt, t.ex. genom överföringsavgifterna, och på så sätt slås ut på övriga kunder inom området.

Nuvarande regelverk innebär således att anläggningsinnehavaren får räkna med att själv få stå för de kundspecifika kostnaderna för att ansluta sin anläggning till elnätet. Den kundspecifika delen kan ofta bli mycket betydande när t.ex. den anslutande anläggningen ligger utanför sammanhållen bebyggelse och långt från befintligt elnät.

Kostnadsfördelning

I enlighet med beskrivningen ovan får en tillkommande elproducent betala hela förstärkningskostnaden (kundspecifika kostnader) även i de fall när den nödvändiga nätförstärkningen är större än vad producenten själv kan dra nytta av. I detta fall får alltså elproducenten, utöver anslutningen till befintligt nät, betala nätförstärkningen, trots att bara en del av den ökade kapaciteten utnyttjas. Däremot behöver de producenter som därefter ansluts bara betala för anslutningen till befintligt nät. I denna

situation vill, av lätt insedda skäl, ingen producent vara först med att ansluta sig. Därmed uppstår en tröskeffekt, som leder till att nödvändiga investeringar uteblir.

Ekonomisk risk

Nätföretagen vill inte ta risken att göra större nätförstärkningar, om de inte med relativt stor säkerhet vet att den tillkommande kapaciteten kommer att nyttjas i princip fullt ut. Elproducenterna vill å sin sida inte ansluta sig innan tillräcklig kapacitet finns tillgänglig. Därmed uppstår en låsning som hämmar tillväxten av elproduktionskapacitet där det råder gynnsamma förutsättningar.

Det är i princip elmarknadens aktörer som självständigt avgör när och var ny elproduktion planeras, projekteras och byggs. Därefter är det elnätföretagens uppgift att genomföra anslutningen av anläggningarna till nätet. Det är emellertid angeläget att nätförstärkningarna även görs utifrån ett framåtblickande synsätt. I de flesta situationer blir det totalt sett samhällsekonomiskt mer effektivt att planera och bygga ett optimalt målnät, dit elproducenterna sedan ansluter sig, än att försöka lösa nätanslutningarna efter hand som nya producenter tillkommer. Nätförstärkningar måste därtill även ibland kunna göras när det inte är fullt klarlagt att all den kapacitet som förstärkningen ger kommer att användas i det korta perspektivet.

Investeringar i elnät är förenade med en ekonomisk risk. Under ett inledningsskede riskerar nätföretaget att ha ett överdimensionerat nät, dit få producenter är anslutna. Det kan också finnas osäkerhet om och när ytterligare producenter verkligen kommer att vilja ansluta sig. Skulle inte dessa producenter ansluta sig som förväntat skulle det bli nödvändigt att belasta befintliga kunder med högre nättariffer på grund av nätinvesteringar som inte utnyttjas. Den ur nätsynpunkt optimala förstärkningen riskerar att inte komma till stånd om nätföretaget ska bära hela denna ekonomiska risk.

Risk för icke-rationell nätutbyggnad

I praktiken innebär ovanstående situation, ur nätägarens perspektiv, att inga nätinvesteringar genomförs förrän avtal tecknats med anslutande parter. Nätägaren har alltså vid en investering i en nätförstärkning inte möjlighet att ”ta höjd” för anläggningar som förväntas anslutas i ett senare skede. Samtidigt är anslutande part ansvarig för den anslutande ledningen. Den anslutande ledningen kommer följaktligen i de flesta fall enbart att dimensioneras för den specifika anläggningen. Av ekonomiska skäl kan oftast därför inte hänsyn tas till eventuella närliggande planerade anläggningar som förväntas ansluta sig i ett senare skede. Summerat innebär detta att ingen övergripande nätplanering mot ett optimalt målnät kan ske vilket i sin tur innebär en stor risk för en icke-rationell nätutbyggnad knutet till etablering av förnybar elproduktion. Exempel på icke-rationell nätutbyggnad är att parallella nätstrukturer byggs som leder till ökat markintrång och till ökade kostnader, vilket ytterst drabbar hela kundkollektivet.

Problemet illustreras enklast genom ett exempel. Ett flertal anläggningar för förnybar elproduktion planeras inom ett begränsat geografiskt

Prop. 2013/14:156 område. De planerade anläggningarna ligger i olika skeden tidsmässigt och ingen av dem har ännu fått nödvändiga tillstånd. Genom området passerar en kraftledning tillhörande ett regionnätsföretag som har nät-koncession för linje. Kraftledningen har i exemplet kapacitet att ta emot en av de planerade anläggningarna, men därefter måste kraftledningen uppgraderas för att möjliggöra anslutning av ytterligare elproduktionsanläggningar. Om det antas att en sådan uppgradering enbart medför nytta för de nya anläggningarna, dvs. merkostnaderna är kundspecifika, ska ägarna till dessa anläggningar bekosta nätförstärkningen. Följaktligen uppstår nu en kapplöpning bland projektörerna att hinna ansluta sin anläggning först till kraftledningen.

När en anläggning anslutits antas ingen ytterligare kapacitet finnas tillgänglig på kraftledningen. Den nästkommande projektören får således bekosta hela uppgraderingen av kraftledningen. En tröskeleffekt uppstår därmed, genom att en projektör ensam vanligtvis har svårt att bära en sådan kostnad.

Nätägaren har oftast inte heller möjlighet att tillämpa förtida delning av denna kostnad eftersom anläggningarna ligger olika i fas tidsmässigt. Förtida delning innebär att kostnaden för nätförstärkningen fördelas mellan den producent som först ansluter sig och dem som senare ansluter anläggningar. En sådan delning förutsätter avtal med projektörerna, vilket vanligtvis inte kan tecknas förrän projektörerna har fått tillstånd för sina anläggningar. Konsekvensen av detta kan bli att projektörerna söker sig till andra områden där det finns nätkapacitet, snarare än till de områden där det råder bäst förutsättningar när det gäller exempelvis vind. I undantagsfall är alternativet att inga nätinvesteringar kommer till stånd förrän samtliga projektörer fått sina tillstånd. Eftersom tillstånden har en begränsad giltighetstid uppstår då en uppenbar risk att vissa av dessa hinner förfalla innan de övriga projekten fått sina tillstånd.

Ovanstående exempel är kraftigt förenklat. I de flesta fall krävs även uppförande av nya region- eller stamledningar. Då uppkommer också frågan om dimensionering av detta nät. Eftersom projektörerna står för kostnaderna (de kundspecifika delarna) kan dimensioneringen inte anpassas till att inrymma även de anläggningar som eventuellt ansluts i ett senare skede.

Teoretiskt skulle en lösning på problemen kunna vara att projektörerna för de planerade anläggningarna sluter avtal sinsemellan om en kostnadsfördelning. Detta har dock visat sig vara problematiskt, inte minst på grund av att projektfinansieringen av ett enskilt projekt då blir beroende av ett antal andra parallella projekt.

Områden med behov av nätförstärkningar

Den samhällsekonomiska effektiviteten bör beaktas särskilt vid val av områden och elproduktionsanläggningar, där en värdering av exempelvis elmarknadsnytta och nätnytta kan ingå. Flertalet aktörer på elmarknaden, både i södra och norra Sverige, vittnar om att den ovan beskrivna problematiken existerar i vissa områden. I de flesta av dessa områden är det vindkraft som planeras, inte sällan i storleksordningen flera hundra MW. Karaktäristiskt för dessa områden är att goda förutsättningar råder i stort för etablering av vindkraft i fråga om områdenas beskaffenhet och

opinionen, men framför allt är goda vindlägen kännetecknande. Med dagens regelverk kommer områdenas potential med stor sannolikhet inte att kunna realiseras till följd av tröskeleffekter.

Goda vindlägen går förlorade

Trots det som nu har anförts byggs redan i dag förnybar elproduktion i Sverige och kommer även fortsättningsvis att byggas. Uppsatta mål för förnybar elproduktion kommer enligt Energimyndigheten också att uppnås med dagens regelverk, men till en högre kostnad än nödvändigt. Nackdelen med den rådande ordningen är att goda vindlägen går förlorade, dvs. att vindkraftverk i första hand uppförs i områden där det finns nätkapacitet och inte där det råder bra vindförutsättningar.

Mängden energi i vind är proportionell mot vindhastigheten i kubik, vilket innebär att om vindhastigheten dubblas blir energiinnehållet åtta gånger så stort. Detta förhållande betyder att goda vindlägen är en mycket viktig parameter då vindkraft ska etableras. En marginell ökning av medelvindhastigheten medför en inte obetydlig ökning av vindkraftsproducentens intäkter. Detta förhållande har en direkt påverkan på elcertifikatpriserna eftersom vindkraftprojekten då blir lönsamma vid ett lägre elpris. En genomförd konsultstudie (dnr N2009/4178/E) visar att då vindhastigheten hos den marginalprissättande enheten ökar, minskar konsumenternas kostnader för elcertifikat avsevärt. Studien visar att en ökning med endast 0,1 m/s för den marginalprissättande enheten minskar kostnaden i elcertifikatsystemet med ca 2,5 procent eller ca 1,9 miljarder kronor.

Behovet av ett förändrat regelverk

Ovanstående pekar på att dagens regelverk leder till onödigt höga samhällsekonomiska kostnader och att det finns ett behov av att förändra regelverket för att minska problemen med tröskeleffekter.

5 En övergångslösning på problemet med tröskeleffekter

Regeringens bedömning: En övergångslösning bör införas som innebär att staten täcker kostnader för nätförstärkningar som är kundspecifika för produktionsanläggningar som antas komma att anslutas i framtiden. Detta kan ske exempelvis genom lån till regionnätsföretag. Stödet bör kombineras med en förtida delning av kostnaderna för förstärkningsåtgärderna. Ett nätföretag som ansluter en anläggning inom ramen för förslaget bör betala tillbaka stödet allt eftersom nätförstärkningens kapacitet tas i anspråk genom anslutning av anläggningar.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Jönköping* har anfört att det inte av promemorian framgår vilka överväganden som har gjorts när det

Prop. 2013/14:156 gäller regleringen av kriterierna för stöd eller beslutsordningen. Kammarrätten anser det vidare påkallat att förslaget tydliggörs när det gäller möjligheten att överklaga. *Förvaltningsrätten i Linköping* har anført att det är svårt att överblicka övergångslösningen och dess konsekvenser i dess helhet då vissa delar inte är utredda. *Ekonomistyrningsverket* saknar en bedömning av hur kostnaderna påverkar slutkunderna. *Konjunkturinstitutet* anser att de samhällsekonomiska aspekterna är noggrant beaktade men menar att förslaget kan medföra att det blir svårare att minska energianvändningen. *Svenska kraftnät* har inga invändningar mot den föreslagna lösningen men har påpekat bl.a. att marknaden delvis reglerat sig själv sedan 2009 samt att förslaget riskerar att bidra till senareläggning av pågående projekt. *Energimarknadsinspektionen* bedömer att förutsättningarna för att ta fram en ersättande marknadslösning är små. *Statens energimyndighet (Energimyndigheten)* delar bedömningen men anser att övergångslösningen efter utvärdering tidigast bör ersättas år 2020. *E.ON Elnät Sverige AB (E.ON)* ser positivt på förslaget men anser samtidigt att det är svårbedömt i sin helhet. *Fortifikationsverket* har anført att försvarsintressen måste beaktas och att Fortifikationsverket och Försvarsmakten måste ges möjlighet till yttrande vid val av områden. *Svensk Energi* ställer sig positivt till lösningen men har anført bl.a. att det är tveksamt om övergångslösningen får den eftersträvade effekten på grund av de omfattande begränsningar som föreslås. *Fortum Distribution AB* och *Vattenfall AB (Vattenfall)* har ställt sig bakom Svensk Energis remissvar. *Vattenfall* har därutöver anført bl.a. att den omfattande administration som förslaget innebär kommer att styra mot att det kommer att nyttjas för anslutning till stam- och regionnät samtidigt som tröskeeffektsproblem kan finnas även i lokalnät. *Föreningen Svenskt Landskapsskydd (FSL)* har avstyrkt lösningen med hänvisning till att den är en synnerligen tveksam och oönskad marknadsnedvridande subvention. *Svenskt Näringsliv* har hänvisat till ett remissvar från *SKGS* som betonar vikten av att nätinvesteringarna sker där vindlägen och förbrukningsunderlag är så goda som möjligt. *Svensk Elbrukarförening* anser att förslaget inte ska genomföras utan att en lösning ska börja med en övergripande systemsyn på vår elförsörjning. *Svensk Vindenergi* välkomnar förslaget men har förordat att övergångslösningen görs permanent och anser att restriktionerna medför att förslaget får en begränsad effekt. *Lantbrukarnas Riksförbund* har ställt sig bakom Svensk Vindenergis remissvar. Övriga remissinstanser delar bedömningen eller har inte framfört några invändningar mot den.

Skälen för regeringens bedömning

Vissa utgångspunkter

Genom riksdagens beslut i fråga om propositionen En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi (prop. 2008/09:163, bet. 2008/09:NU25, rskr. 2008/09:301) har en rad mål för förnybar energi satts upp för Sverige. Andelen förnybar energi 2020 ska vara minst 50 procent av den totala energianvändningen. Målet utgår från de krav som ställs på Sverige genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG av den 23 april 2009 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor och om ändring och ett senare upp-

hävande av direktiven 2001/77/EG och 2003/30/EG (EUT L 140, 5.6.2009, s. 16, Celex 32009L0028), det s.k. förnybartdirektivet. Prop. 2013/14:156

Förenklingar avseende nätanslutning av anläggningar för förnybar elproduktion behöver fortfarande göras. Regeringen har tidigare i propositionen Genomförande av direktiv om förnybar energi (prop. 2009/10:128) bedömt att ett vidareutvecklat system med s.k. förtida delning av nätförstärkningskostnaden för storskaliga produktionsanläggningar för förnybar el bör införas i syfte att en elproducent endast ska betala en sådan del av den totala kostnaden för den nödvändiga nätförstärkningen som motsvarar varje producents andel av den totala anslutningskapaciteten.

I budgetpropositionen för 2014 har regeringen förklarat att den avser att under en övergångsperiod införa ett system med förtida delning av nätförstärkningskostnaden där Svenska kraftnät får i uppgift att välja ut lämpliga geografiska områden (prop. 2013/14:1, utg.omr. 21 s. 54 f.). Inom områdena identifieras därefter vilka projekt som kan bli aktuella, och en förtida delning av anslutningsavgiften kan då beräknas.

Regeringen har i budgetpropositionen vidare angivit följande inriktning på ett förslag till en lösning:

Svenska kraftnät täcker kostnader för nätförstärkningar i stam- och regionnät som är kundspecifika för produktionsanläggningar som antas anslutas i framtiden, exempelvis genom lån till regionnätsföretag. Den som ansluter en anläggning betalar en anslutningsavgift till det nätföretag vars nät anläggningen ansluts till. Avsikten är att avgiften ska ersätta kostnaderna för den nödvändiga nätförstärkningen i den del som svarar mot anläggningens andel av den totala nätförstärkningens kapacitet. Ett nätföretag som ansluter en anläggning inom ramen för förslaget ska betala tillbaka det stöd som har lämnats av Svenska kraftnät allteftersom nätförstärkningens kapacitet tas i anspråk genom anslutning av anläggningar. Förslaget ska kunna tillämpas inom ett eller flera geografiska områden samtidigt, så länge den totala nätförstärkningskostnaden som bekostas av Svenska kraftnät inom ramen för förslaget inte överstiger 700 miljoner kronor. Projekten som planeras i ett område ska ha utvecklats relativt långt innan den föreslagna lösningen tillämpas där. Vidare ska anläggningar med en installerad kapacitet motsvarande minst 30 procent av kapaciteten för den planerade totala nätförstärkningen ha tecknat anslutningsavtal med nätföretag. När utvecklingen inom ett område där förslaget tillämpas säkrat en kostnadstäckning motsvarande minst 70 procent av utestående fordringar kan lösningen tillämpas på ett nytt område.

En viktig utgångspunkt är att de utvalda projekten i slutändan ska bära sina egna kostnader och att staten endast ska ta en begränsad risk. Förslaget ska inte medföra kostnader som direkt påverkar statsbudgeten, och kan hanteras inom Svenska kraftnäts nuvarande verksamhet. Förslaget medför att vindkraft kommer att kunna byggas i bättre vindlägen vilket kan minska kostnaderna i elcertifikatsystemet. Regeringen bedömer även att elnätet då kan planeras mer rationellt vilket minimerar nätutbyggnaden och därmed ger miljövinster.

Prop. 2013/14:156 Regeringens ambition är att under 2016 ersätta den övergångslösning som nu beskrivits med en långsiktig marknadslösning där staten inte behöver ta en finansiell risk.

Utgångspunkten för regeringens förslag är att utbyggnad av förnybar elproduktion ska kunna ske där gynnsamma förutsättningar råder. Den samhällsekonomiska effektiviteten ska beaktas särskilt vid val av områden och elproduktionsanläggningar. Exempelvis bör vindkraft etableras där det råder goda vindförhållanden. Tillgänglig nätkapacitet bör inte vara styrande för var utbyggnaden sker. Det system som föreslås innebär att bättre vindlägen kan utnyttjas vilket medför mer elproduktion från framför allt vindkraft per investerad krona. Detta leder därmed också till ett lägre elcertifikatpris och jämförelsevis lägre kostnader för elkonsumenterna. Ett nationellt system för att hantera problematiken med tröskeleffekter skapar enhetlighet och effektivitet.

En utgångspunkt är vidare att få till stånd ett system som ger så låga kostnader som möjligt för samhället och den enskilda elanvändaren givet de uppsatta målen för energipolitiken. Av rättviseskäl bör intäkterna av systemet och kostnaderna i möjligaste mån tillfalla respektive drabba samma kollektiv i så stor utsträckning som möjligt. En viktig utgångspunkt är vidare att en lösning på problemet med tröskeleffekter i så stor utsträckning som möjligt ryms inom befintligt regelverk för att ge aktörerna så stabila spelregler som möjligt. Genom att investeringarna styrs till ett begränsat antal platser ökar möjligheten att den tillkommande infrastrukturen kommer att utnyttjas på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt. Systemet bör vidare innebära begränsade ekonomiska risker för staten, små konsekvenser för slutkunder, myndigheter och näringsliv. Den leder i sin tur till samhällsekonomiska och miljömässiga vinster.

FSL och *Svensk Elbrukarförening* har vid remissbehandlingen av promemorian framfört kritiska synpunkter på vindkraftsutbyggnaden i allmänhet. Regeringen konstaterar i den delen att den lösning på problemet med tröskeleffekter som har redovisats i promemorian är i linje med den inriktning på klimat- och energipolitiken som har kommit till uttryck bl.a. i propositionerna En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi och Genomförande av direktiv om förnybar energi.

Konjunkturinstitutet har anfört att det blir svårare att minska energianvändningen om priset på elcertifikat minskar till följd av förslaget då detta skulle leda till att även elpriset minskar vilket i slutändan skulle öka efterfrågan på el. Syftet med elcertifikatsystemet är att öka produktionen av förnybar el enligt uppställda mål. När det gäller målsättningen att effektivisera energianvändningen finns andra styrmedel, exempelvis åtgärder som nu planeras inom ramen för Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU av den 25 oktober 2012 om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG (EUT L 315, 14.11.2012, s. 1, Celex 32012L0027). Regeringens förslag i propositionen tar sikte på att under en övergångsperiod minska problem med tröskeleffekter som i sin tur minskar kostnaderna i elcertifikatsystemet. Målet för utbyggnaden av den förnybara elproduktionen kan alltså uppnås till en lägre kostnad. Regeringen delar dock Konjunkturinstitutets bedömning att förslaget till

Förtida delning kombinerat med ett statligt åtagande

Som har beskrivits i avsnitt 4 består tröskeleffekterna av två delar, dels problemet för elproducenterna att dela kostnader för nätanslutning, dels problemet för nätägarna att kunna ta ekonomisk risk för nätutbyggnad. Även förslaget till lösning blir därför tvådelat.

Regeringen bedömer att det bör införas ett system med förtida delning av den kundspecifika delen av nätförstärkningskostnaden för storskaliga produktionsanläggningar av nationell betydelse för förnybar el. Syftet är att en elproducent endast ska betala för den del av den totala kostnaden för den nödvändiga nätförstärkningen som motsvarar producentens andel av den totala anslutningskapaciteten.

De kundspecifika nätförstärkningskostnaderna, som ska belasta ännu icke anslutna anläggningar, bör finansieras av staten, exempelvis genom lån till regionnätstföretag. Då anläggningarna senare ansluts återbetalar nätföretaget den del av lånet som motsvarar anläggningens andel av den totala nätförstärkningen till Svenska kraftnät.

FSL har framhållit att nödvändiga investeringar i nät bör bekostas av exploitören. Regeringen delar i huvudsak denna uppfattning. En ordning med förtida delning innebär också att exploitörerna står för sin andel av nätinvesteringen. Det är således inte aktuellt med någon subvention för vindkraftsprojektörerna som grupp.

Svenska kraftnät har påpekat att marknaden delvis reglerat sig själv sedan 2009 genom att större aktörer efter hand köpt upp projekt från mindre aktörer så att tillräcklig produktionskapacitet uppnåtts för att hantera tröskeleffekten. Regeringen kan dock konstatera att grundproblemet kvarstår och att även om vissa enskilda problemområden reglerat sig själva på det sätt som Svenska kraftnät beskriver, är det sannolikt att nya områden uppkommer framöver. Dessutom är det inte ändamålsenligt att vindkraft inte ska kunna byggas av mindre aktörer där problem med tröskeleffekter finns.

Vattenfall har föreslagit en alternativ lösning som innebär att nätägaren ges rätt att inräkna de aktuella kostnaderna i sin kapitalbas, inklusive de kostnader som uppstår för den kapacitet som tas i anspråk i ett senare skede. Regeringen har valt att inte gå vidare med en sådan lösning eftersom det riskerar att leda till en situation där kostnaderna tas ut regionalt från nätägarens kunder medan nyttan av förslaget tillfaller alla som är anslutna till det svenska elnätet. Utgångspunkten för förslaget har varit att konsekvenserna för slutkunderna, utöver att de ska vara små, så långt som möjligt ska vara oberoende av var i landet kunden befinner sig. En sådan målsättning går inte att förena med ett system där kostnaderna belastar kunderna märkbart olika beroende på vilket nätföretag den enskilda kunden är ansluten till, vilket skulle bli en konsekvens av en finansiering genom nättarifferna för överföring av el på regionnät. Regeringen anser därför att det är rimligt att nätanvändarna som kollektivt bidrar till kostnaderna. Frågan om finansiering behandlas närmare i avsnitt 7.1.

Regeringen avser att reglera formerna för stödet till nätföretagen i en förordning. Den remitterade promemorian innehåller inte något författningsförslag i denna del utan endast en beskrivning av hur en sådan stödordning kan se ut i sina huvuddrag. Avsikten har varit att beskrivningen ska vara en utgångspunkt för det fortsatta arbetet med att utforma en stödordning. Den förtida delningen ska kunna kombineras med olika typer av stöd. Stödordningen kommer att prövas mot reglerna om statligt stöd i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. För närvarande bereds den stödordningen inom Regeringskansliet.

Svenska kraftnät pekar på en risk för en senareläggning av pågående projekt på grund av att projektörer vill invänta besked om huruvida de omfattas av förslaget. Även *E.ON* tar upp att områden som väljs ut initialt fördröjer satsningar i andra områden.

Regeringens förslag tar sikte på gynnsamma projekt som inte blir av på grund av problem med tröskeeffekter vid nätanslutning. Projekt som redan påbörjats har följaktligen inga sådana problem och förslaget bör därmed inte tillämpas på sådana projekt. Den kommande stödordningen bör reglera urvalet så att förslaget endast tillämpas där faktiska problem kan identifieras eller förutses. Förslaget kommer att möjliggöra etablering av förnybar elproduktion som i dag inte byggs på grund av tröskel-effekter. Regeringen anser därmed att fördelarna med förslaget överstiger den risk som *E.ON* pekar på med att vissa satsningar fördröjs. Det är dessutom inte frågan om någon fördröjning av projekt i förhållande till dagens situation eftersom dessa projekt helt utblir med dagens system.

Kammarrätten i Jönköping har pekat särskilt på frågan hur möjligheterna att överklaga beslut i stödfrågor ska regleras. Beslut i frågor om att bevilja stöd till näringslivet kan normalt inte överklagas. Om det ändå skulle bli aktuellt att införa en särskild möjlighet att överklaga, bör det framgå av förordningen.

En långsiktig marknadslösning

Regeringens ambition är att under 2016 ersätta den aktuella övergångslösningen med en långsiktig marknadslösning där staten inte behöver ta en finansiell risk. Regeringen avser därför att ge Energimarknadsinspektionen i uppdrag att utreda hur en sådan lösning kan utformas.

Process och organisation

Några remissinstanser saknar en tydligare beskrivning av process och organisation kring förslaget. *Förvaltningsrätten i Linköping* har anfört att lösningen i vissa delar inte är utredd och finner det därför svårt att överblicka förslaget och dess konsekvenser.

Som nämns ovan pågår ett arbete inom Regeringskansliet med att ta fram en stödordning. I en sådan ska avgränsningar och kriterier för lämpliga projekt anges, organisation och processbeskrivning preciseras och stödets form beskrivas närmare. En fullständig konsekvensbedömning kommer även att redovisas i samband med att stödordningen beslutas.

Energimyndigheten anser att övergångslösningen efter en utvärdering i stället bör ersättas år 2020, en tidpunkt som i högre grad harmoniserar med målåren för såväl förnybartdirektivet som elcertifikatsystemet. *Svensk Vindenergi* ställer sig tveksamt till varför en marknadslösning vore mer önskvärd eftersom den ekonomiska risken i övergångslösningen är minimal och föreslår i stället att förslaget bör bli permanent och vid behov anpassas. Även *Energimarknadsinspektionen* och *Svensk Energi* har pekat på svårigheter att ta fram en ersättande marknadslösning, bl.a. med tanke på att frågan utretts av flera aktörer under en lång följd av år utan att en sådan marknadslösning kunnat presenteras. *E.ON* anser att lösningen inte bör tidsbestämmas och att den permanenta marknadslösningen måste ta höjd för redan pågående projekt inom övergångslösningen. *Vattenfall* har ställt sig tveksamt till att införa ett krångligt och oförutsägbart system för att hantera tröskeeffekter ett och ett halvt år innan ett annat system ska införas. *Energimarknadsinspektionen* pekar även på att då övergångslösningen införts försvåras möjligheten att senare införa en marknadslösning. Vidare menar *Vattenfall* att det finns skäl att tvivla på om processer och resurser för att hantera detta kan vara på plats inom ett halvt år.

Regeringen anser att det står klart att den nuvarande ordningen lägger en onödigt hämsko på utbyggnaden av förnybar energi. Det är därför viktigt att skyndsamt införa en övergångslösning som åtgärdar problem i det korta perspektivet. Ambitionen är dock att under 2016 ersätta den lösningen med en marknadsbaserad lösning.

Rationell utbyggnad av elnät

Den föreslagna ordningen medför att en mer övergripande nätplanering kan ske, vilket minskar dels kostnader för elförbrukarna, dels miljöbelastningen, eftersom elnätet då kan planeras och byggas mer rationellt. Detta åstadkoms genom att ett helhetsgrepp möjliggörs gällande planering av ett målnät för det aktuella området där hänsyn kan tas till de framtida elproduktionsanläggningar som kommer att anslutas.

Svenska kraftnät lyfter fram vikten av att nätförstärkningarna görs utifrån en tänkt målbild för nätet på det sätt som regeringens förslag beskriver, att förstärkningar i första hand görs i underliggande nät samt att nuvarande nätstruktur med stamnät, regionnät och lokalnät bibehålls.

Det kan konstateras att nätförstärkningar i viss mån planeras gemensamt mellan nätägare redan i dag, bl.a. när det gäller nätanslutning av elproduktion. Förslaget innebär inga förändringar i denna del, utöver att samarbetet mellan nätägarna kan behöva utvecklas inom ramen för de områden som väljs ut för tillämpning av förslaget.

Svenska kraftnät har även pekat på tänkbara problem då exploitörer bildar egna nätföretag vars enda intresse är att bygga en anslutningslinje till nätet. Sådana projekt kan innebära en risk att anslutningarna trycks uppåt i näthierarkin. Den föreslagna ordningen möjliggör ett helhetsgrepp för planeringen mot ett målnät. *Svenska kraftnät* har då möjlighet att tillsammans med det aktuella nätföretaget planera för att anslutning av anläggningarna sker på ett optimalt sätt, till lämplig nivå i näthierarkin. På detta sätt bidrar regeringens förslag till minskade problem i denna del.

Regeringens förslag: Om staten enligt ett avtal med innehavaren av en nätkoncession har finansierat åtgärder som är nödvändiga för att öka elnätets kapacitet för att underlätta anslutningen av anläggningar för produktion av förnybar el, ska nättariffen för anslutning utformas så att den som vill ansluta en anläggning ersätter nätkoncessionshavarens kostnader för sådana åtgärder i den del som svarar mot anläggningens andel av den totala kapacitetsökningen. Detta ska gälla även om nätkoncessionen överläts.

Svenska kraftnäts förslag överensstämmer delvis med regeringens. Enligt Svenska kraftnäts förslag ska nätföretag som beviljats ett statligt lån för anslutning av förnybar elproduktion få påföra en nätkund som ansluter en anläggning till en nätförstärkning endast en kostnad som motsvarar nätkundens andel av de samlade kostnaderna för nätförstärkningen, beräknat som nätkundens nominella installerade effekt i förhållande till nätförstärkningens totala kapacitet. Detta ska gälla även om lånet helt eller delvis återbetalas i förtid. Om nätföretaget överlåter sin nätverksamhet, eller del av den, ska det sagda gälla förvärvaren av nätverksamheten i den mån överlåtelsen innefattar nätförstärkning för vilken lån har beviljats. Motsvarande gäller den systemansvariga myndigheten för nätförstärkning för vilken särskilda medel tagits i anspråk.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* har ifrågasatt nödvändigheten av de ändringar som föreslås avseende nättariffer. *Kammarrätten* har pekat på att principen om förtida delning tillämpas redan i dag inom ramen för det befintliga regelverket. *Energimarknadsinspektionen* har pekat på att frågan om delning av kostnader redan har behandlats i rättspraxis såvitt avser lokalnät. *Vattenfall AB* har anfört att ellagen (1997:857) ger utrymme för att tillämpa förtida delning av sådana investeringar i centrala nät som ger upphov till tröskeleffekter. *Fortum Distribution AB* stöder förslaget att lösa hanteringen av tröskeleffekter vid anslutning av storskalig förnybar elproduktion men anser att författningsförslagen behöver omarbetas i grunden. Övriga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller inte anfört några särskilda invändningar mot det.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. Enligt promemorians förslag ska en förtida delning ske också när en förstärkning av elnätet genomförs med anledning av att en anläggning för produktion av förnybar el ska anslutas till en stamledning som innehas av staten.

Remissinstanserna: *Regelrådet* har avstyrkt förslaget med hänvisning till att det helt saknas underlag för att bedöma de administrativa kostnaderna. Även *Föreningen Svenskt Landskapsskydd* och *Svensk Elbrukarförening* har avstyrkt, dock utan anföra några invändningar som riktar sig särskilt mot författningsförslaget. *Kammarrätten i Jönköping* har ifrågasatt om inte en viss granskning av statsstödsfrågan är nödvändig redan på detta stadium. *Kammarrätten* har vidare anfört att det bör övervägas om det inte först ska anges att staten får finansiera ett avtal mellan innehavaren av en nätkoncession och den som vill ansluta en

anläggning till koncessionshavarens nät. *Förvaltningsrätten i Linköping* anser att en definition av begreppet nätförstärkning bör införas i lagstiftningen. Förvaltningsrätten anser vidare att det inte klart framgår hur beslut om förtida delning kommer att hanteras när det gäller omprövnings- respektive överklagandemöjligheter. *Svenska kraftnät* anser att den förtida delningen endast bör gälla för de anslutningar av förnybar elproduktion som ges stöd genom övergångslösningen. Övriga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller inte anfört några särskilda invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag

Utgångspunkter

I propositionen behandlas nätförstärkningar som är nödvändiga för att ansluta anläggningar för förnybar elproduktion till elnätet. Som beskrivits i avsnitt 4 kan tröskeeffekter uppstå om nätförstärkningens dels är större än vad producenten själv fullt ut kan dra nytta av, dels gynnar producenter som ansluter sina anläggningar vid en senare tidpunkt. En utgångspunkt för lagförslaget är att det bör finnas utrymme för en elproducent att ansluta en anläggning till elnätet utan att behöva betala hela kostnaden för en sådan nätförstärkning.

Vidare bör det vara möjligt för ett elnätsföretag att genomföra nätförstärkningar för att underlätta anslutningen av anläggningar för förnybar elproduktion utan att behöva bära den ekonomiska risken att den tillkommande kapaciteten inte utnyttjas fullt ut. Som framgått i avsnitt 5 är ett sätt att uppnå detta en ordning där staten tar på sig den ekonomiska risken genom ett avtal med nätföretaget.

Formerna för statsstödet

Det förslag som läggs fram i propositionen syftar till att säkerställa att ellagens bestämmelser om anslutningsavgifter får en utformning som gör förtida delning möjlig när staten enligt ett avtal med ett nätföretag har finansierat en förstärkning av elnätet för att underlätta anslutningen av anläggningar för produktion av förnybar el. Lagförslaget löser inte ensamt problemet med tröskeeffekter. Det får inte heller några praktiska konsekvenser förrän det har införts en sådan stödordning som beskrivs i avsnitt 5.

Kammarrätten i Jönköping har ifrågasatt om inte en viss granskning av statsstödsfrågan är nödvändig redan på detta stadium. Som angetts i avsnitt 5 kommer en stödordning att prövas mot reglerna om statligt stöd i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Samtidigt är det angeläget att den lösning som beskrivs i avsnitt 5 kan börja tillämpas så snart som möjligt. Det saknas därför förutsättningar att avvakta utgången av statsstödprövningen innan ett lagförslag läggs fram. Arbetet med stödordningen bör i stället bedrivas parallellt med lagstiftningsärendet. En bestämmelse om förtida delning innebär inte att det lämnas statligt stöd.

Regelrådet har avstyrkt förslaget med hänvisning till att det helt saknas underlag för att bedöma de administrativa kostnaderna. Regeringen bedömer att det underlag som Regelrådet har efterlyst kan tas fram först i samband med att en ordning för statsstöd utformas. Detta är särskilt tydligt när det gäller frågor om hur konkurrensförhållandena påverkas och hur många företag som kan komma att beröras och storleken av dessa. Som redan framhållits får lagförslagen inga praktiska konsekvenser för företagen förrän en stödordning har införts. Som framgått i avsnitt 5 bereds den frågan för närvarande inom Regeringskansliet.

Enligt Regelrådets bedömning är det uppenbart att ett genomförande av förslaget leder till ökade administrativa kostnader för nätägarna då de måste upprätta avtal med staten för att underlätta anslutningen av anläggningar för produktion av förnybar el. Förslaget i propositionen är dock inte i sig självt förenat med några sådana kostnader. Det är frivilligt för nätföretagen att upprätta avtal med staten. Kostnaderna för att teckna sådana avtal kan inte heller bedömas förrän i samband med att en stödordning utarbetas.

Vidare är det enligt Regelrådets uppfattning uppenbart att ett genomförande av förslaget leder till andra ekonomiska effekter för företag, bl.a. då de elproducenter som för närvarande ansluter sig till elnäten och därmed måste betala för hela förstärkningskostnaden endast kommer att behöva betala för den del av nätförstärkningen som utnyttjas av dem själva. De föreslagna reglerna bör därmed enligt Regelrådet leda till minskade kostnader för de företag som först vill ansluta sig till elnät i jämförelse med kostnaderna som följer av gällande rätt.

Med hänsyn till vad Regelrådet har anfört i denna del finns det skäl att understryka att förslaget har tillkommit för att undanröja tröskeeffekter som medför att någon anslutning av anläggningar över huvud taget inte äger rum. Det måste därför antas att det företag som i det nya systemet först ansluter sig, i normalfallet skulle ha avstått från projektet om möjligheten till förtida delning inte funnits. En ordning med förtida delning innebär dock att enskilda elproducenter i vissa fall kan erbjudas en lägre anslutningsavgift än vad som annars hade varit fallet. Sådana konsekvenser är dock knutna till i vilka områden som den nya lösningen kommer att tillämpas och hur många företag som berörs.

Enligt Regelrådet saknas en analys av hur de föreslagna reglerna överensstämmer med EU-lagstiftningen. Det har varit en naturlig utgångspunkt för arbetet med att ta fram en lösning på problemet med tröskeeffekter att en sådan ska vara förenlig med EU-rätten. Det har då varit nödvändigt att beakta bl.a. de bestämmelser som finns om tillträde till elnäten i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG (EUT L 211, 14.8.2009, s. 55, Celex 32009L0072). Regeringen bedömer att förslagen i propositionen är förenliga med de krav som ställs upp i EU-lagstiftningen när det gäller villkoren för anslutning till elnätet. Det kan i det sammanhanget noteras att Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG av den 23 april 2009 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor och om ändring och ett senare upphävande av direktiven

Gällande rätt

Som några remissinstanser har påpekat finns det utrymme för förtida delning av anslutningskostnader enligt gällande rätt. Detta framgår bl.a. av Regeringsrättens avgörande i RÅ 2008 ref. 32. Den förtida delning av anslutningsavgifter som har kommit till uttryck i förvaltningsdomstolarnas praxis tar dock sikte på anslutning till lokalnätet snarare än till region- och stamledningar. Vidare är en förutsättning att det med stor säkerhet går att bedöma antalet tillkommande kunder som har nytta av kapacitetsökningen.

Förutsättningar för förtida delning

Den nya bestämmelsen om förtida delning bör gå längre än vad som är möjligt enligt den nuvarande ordningen. Kostnaden för en nödvändig nätförstärkning bör kunna delas även i ett läge när nätföretaget inte med säkerhet kan bedöma hur många elproducenter som kommer att utnyttja den nya kapaciteten. En grundläggande förutsättning för att ett sådant krav ska kunna ställas på ett enskilt företag bör vara att staten har tagit på sig den ekonomiska risken genom ett avtal med nätföretaget. Avtalet bör uttryckligen ha som ändamål att underlätta anslutningen av anläggningar för förnybar elproduktion. *Kammarrätten i Jönköping* har anförts att det bör övervägas om det inte först ska anges att staten får finansiera ett avtal mellan innehavaren av en nätkoncession och den som vill ansluta en anläggning till koncessionshavarens nät. Förutsättningarna för stödet kommer att regleras i en förordning. Regeringen bedömer att det inte finns anledning att i en bestämmelse om förtida delning av nätförstärkningskostnaden närmare ange förutsättningar för statsstöd.

Enligt 3 kap. 6 och 7 §§ ellagen får en nätkoncessionshavare vägra att ansluta en elektrisk anläggning endast om det finns särskilda skäl. Det är framför allt ledningens eller ledningsnätets kapacitet och de tekniska förutsättningarna i övrigt som kan påverka anslutningsskyldigheten (se prop. 1996/97:136 s. 141–143). Ett nätföretag kan inte vägra ansluta anläggningar till det förstärkta nätet med hänvisning endast till att de inte används för produktion av förnybar el. Det är därför inte lämpligt att utforma den nya bestämmelsen så, att endast sådana anläggningar kommer i fråga för förtida delning. De aktuella nätförstärkningarna kommer emellertid i många fall att gälla regionledningar i glest befolkade områden som särskilt lämpar sig för storskalig vindkraftsproduktion. Det är därför osannolikt att det blir aktuellt att ansluta andra anläggningar i någon betydande omfattning.

Det bör betonas att den föreslagna regleringen inte bör medföra något betydande risktagande från statens sida. Som framgått i avsnitt 5 är en utgångspunkt för avtalet med nätföretaget att den nya kapaciteten kan antas tas i anspråk och att de aktuella investeringarna är kostnadseffektiva och samhällsekonomiskt motiverade. Vidare ska nätföretaget åta sig att betala tillbaka statens kostnader allteftersom anläggningar ansluts till det förstärkta elnätet.

Den förtida delningen bör utformas så att kostnaden för nätförstärkningen fördelas på ett skäligt sätt mellan den producent som ansluter sig först och dem som tillkommer senare. Förtida delning bör kunna ske även när det är osäkert hur många producenter som kommer att ansluta anläggningar. Därför kan en fördelning som utgår endast från ett antagande om antalet tillkommande anslutningar inte komma i fråga. Anslutningsavgiften bör i stället utformas så att den som vill ansluta en anläggning ersätter kostnaderna för den nödvändiga nätförstärkningen i den del som svarar mot anläggningens andel av förstärkningens totala kapacitet. Regeringens föreslår att en bestämmelse om sådan förtida delning införs i 4 kap. ellagen.

Nätförstärkning

Förvaltningsrätten i Linköping har efterlyst en definition av begreppet nätförstärkning, som används i promemorians författningsförslag. Regeringen delar bedömningen att en förtydligande är motiverat i denna del, även om det inte är nödvändigt att i lagtexten införa en sträng definition. I stället för att använda ordet nätförstärkning bör det tydliggöras att det som åsyftas är de åtgärder som är nödvändiga för att öka elnätets kapacitet för att underlätta anslutningen av anläggningar för produktion av förnybar el.

Omprövning och överklagande

Förvaltningsrätten i Linköping har anfört att det inte klart framgår hur beslut om förtida delning kommer att hanteras när det gäller omprövnings- respektive överklagandemöjligheter. Förslaget innebär inte att det införs en särskild ordning för att bestämma villkoren för anslutning. Även när bestämmelsen om förtida delning är tillämplig ska villkoren fastställas i ett avtal mellan nätföretaget och den som vill ansluta en anläggning. Om parterna inte kan komma överens finns en möjlighet att begära nätmyndighetens prövning enligt 3 kap. 6 § andra stycket ellagen, när det gäller regionnät, eller 3 kap. 7 § andra stycket samma lag, när det gäller lokalnät. Nätmyndighetens beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt 13 kap. 7 § ellagen.

Stamnätet

Stamnätet innehas av staten och förvaltas av Svenska kraftnät. När det gäller anslutning till stamnätet blir det således inte aktuellt att ingå avtal om finansiering med nätföretaget.

Enligt promemorians förslag ska en förtida delning ske också när en förstärkning av elnätet genomförs med anledning av att en anläggning för produktion av förnybar el ska anslutas till en stamledning som innehas av staten. *Svenska kraftnät* har anfört att konsekvenserna blir mycket omfattande om förtida delning ska tillämpas generellt för alla anslutningar av förnybar elproduktion till stamnätet.

Svenska kraftnät har, när det gäller principerna för anslutning, anfört att förstärkningar för att möjliggöra anslutning av nya anläggningar i första hand bör göras i underliggande nät, dvs. på region- och lokalnäts-

nivå. Om nya transformeringspunkter byggs i stamnätet på bekostnad av förstärkningar i regionnäten kommer systemets överföringsförmåga att försämrans. Även driftsäkerheten påverkas negativt av nya anslutningspunkter som introducerar fler felkällor i systemet. Svenska kraftnät har pekat på att det finns en risk för att anslutningar trycks uppåt i stället för nedåt i näthierarkin och att anslutningarna görs på en högre spänningsnivå än nödvändigt.

Regeringens förslag syftar främst till att underlätta anslutningen av anläggningar för förnybar elproduktion till regionnäten. Med hänsyn till detta, och med beaktande av den problembeskrivning som Svenska kraftnät har lämnat i sitt remissvar, bör bestämmelserna om förtida delning inte gälla när en produktionsanläggning ansluts direkt till stamnätet.

7 Finansiering

7.1 Finansiering genom stamnätstariffen

Regeringens förslag: Om ett stamnätsföretag, som är en statlig myndighet, har finansierat en förstärkning av elnätet enligt ett särskilt avtal med en nätkoncessionshavare, ska stamnätsföretagets kostnader med anledning av avtalet anses ha uppstått i företagets nätverksamhet. Stamnätsföretagets intäkter med anledning av avtalet ska omfattas av intäktsramen för stamnätet.

Svenska kraftnäts förslag överensstämmer inte med regeringens. Svenska kraftnät har föreslagit att innehavare av elproduktionsanläggning ansluten till stamnätet och nätkoncessionshavare vars ledning är ansluten till stamnätet ska betala en årlig avgift till Svenska kraftnät för att finansiera statligt stöd, ränta på lån och medgivande samt administrativa kostnader för anslutning av förnybar elproduktion.

Remissinstanserna: *Ekonomistyrningsverket* har bedömt att den föreslagna nätförstärkningsavgiften statsrättsligt sett kan vara en skatt. *Energimarknadsinspektionen*, *Vattenfall AB* och *E.ON Elnät Sverige AB* har ifrågasatt lämpligheten i att producenter ska vara med och finansiera anslutning av konkurrerande producenter. *Vattenfall* och *E.ON* har anfört att finansiering av stödet bör ske via elcertifikatsystemet. *Vattenfall* har även anfört att om finansieringen i stället ska ske via uttagkunderna bör i andra hand finansieringen ske via stamnätstariffens uttagstariff. Övriga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller inte anfört några särskilda invändningar mot det.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Regelrådet* har avstyrkt förslaget med hänvisning till att det helt saknas underlag för att bedöma de administrativa kostnaderna. Även *Föreningen Svenskt Landskapsskydd* och *Svensk Elbrukarförening* har avstyrkt, dock utan anföra några invändningar som riktar sig särskilt mot författningsförslaget. *Svensk Energi* har efterlyst ett förtydligande i frågan om även andra kostnader än avskrivna fordringar

Prop. 2013/14:156 skulle kunna uppstå för stamnätsföretaget och vilka dessa i så fall skulle kunna vara. Övriga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller inte anfört några särskilda invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag

Utgångspunkter

Kostnaderna för att förstärka elnätet betalas ytterst av nätkunderna. Ett nätföretag som ansluter en anläggning får genom anslutningsavgiften ersättning för kostnaderna för de åtgärder som endast är till nytta för anslutningskunden. När det finns förutsättningar för fördädelning kommer en del av kostnaderna att betalas av elproducenter som senare ansluter anläggningar. En del av de investeringar som görs i samband med en nätförstärkning kan vara till nytta för kundkollektivet och betalas därför genom nättarifferna för överföring av el.

De tröskeeffektsproblem som uppkommer vid anslutning av anläggningar till elnätet kan inte lösas inom ramen för elcertifikatsystemet. Högre kvoter i elcertifikatsystemet skulle visserligen innebära att mer förnybar elproduktion byggs, men de tröskeeffekter som i dag hindrar en rationell utbyggnad skulle inte påverkas.

En viktig utgångspunkt för regeringens förslag är att kostnaderna för de förstärkningsåtgärder som är nödvändiga för att ansluta anläggningar för förnybar elproduktion även i framtiden ska betalas av nätkunderna genom nättarifferna för anslutning eller överföring. Den lösning som föreslås på problemet med tröskeeffekter innebär dels att fördelningen av anslutningskostnaderna mellan dem som ansluter anläggningar blir en delvis annan, dels att staten tar på sig den ekonomiska risken för att en del av den nya kapaciteten inte utnyttjas.

Frågan blir då hur statens åtagande ska finansieras. I den utsträckning anläggningar ansluts till det förstärkta elnätet kommer Svenska kraftnät att få ersättning genom återbetalning från det berörda nätföretaget i enlighet med avtalet om finansiering. Det finns dock en risk för att det uppstår kostnader som inte kan ersättas på detta sätt.

Svenska kraftnäts risk

Det åtagande som enligt förslaget ska göras av staten är i huvudsak att Svenska kraftnät tar på sig risken att inte alla de planerade elproduktionsanläggningarna ansluts. I sådana fall sker ingen återbetalning från det berörda nätföretaget och en kostnad för nätförstärkningen bärs av Svenska kraftnät. Som anförts i avsnitt 5 bedöms denna risk vara mycket begränsad.

Svensk Energi har efterlyst ett förtydligande i frågan om även andra kostnader skulle kunna uppstå för Svenska kraftnät och vilka dessa i så fall skulle kunna vara. Utgångspunkten är att Svenska kraftnät inte ska ha några andra slutliga kostnader. Räntekostnader och kostnader för administration bör i första hand ersättas genom återbetalning från nätföretaget.

I stora drag finns det två alternativ för att finansiera Svenska kraftnäts åtaganden enligt regeringens förslag. Det ena alternativet är att medel anslås i statsbudgeten utan att någon särskild finansieringsform införs. Det andra alternativet är att kostnaderna bärs av dem som har nytta av det nya systemet, exempelvis genom att en särskild avgift tas ut eller genom tariffen för överföring av el på stamnätet. Det andra alternativet framstår som den rimligaste lösningen av finansieringsfrågan.

Som anförts i avsnitt 5 innebär den ordning som föreslås i propositionen att en rationell utbyggnad av det svenska elnätet underlättas när det gäller etablering av förnybar elproduktion. Systemet innebär att bättre vindlägen kan utnyttjas vilket medför mer elproduktion per investerad krona. I slutänden leder detta till ett lägre elcertifikatpris. Den förbättrade situationen för nätutbyggnaden minskar de samlade kostnaderna för elförbrukarna. Förslaget måste mot denna bakgrund anses vara till nytta för dem som är anslutna till det svenska elnätet. Det är därför rimligt att nätanvändarna som kollektiv bidrar till kostnaderna. Ett lämpligt sätt att uppnå detta är att låta kostnaderna ingå i underlaget för beräkningen av stamnätstariffen.

E.ON har anfört att det inte kan anses rättvist med ett latitudberoende påslag på stamnätstariffen. Redan i dag finansierar stamnätstariffen kostnader som inte uppenbart är motiverade av driften av stamnätet. Det gäller vissa kostnader för systemansvaret för el samt för deltagande i ett europeiskt samarbete som syftar till att utveckla och vidmakthålla en fungerande europeisk marknad för el. Regeringen bedömer att de kostnader som uppkommer med anledning av finansieringsavtal bör hanteras på samma sätt vid beräkningen av stamnätstariffen.

Några remissinstanser har ifrågasatt lämpligheten i att producenter ska vara med och finansiera anslutning av konkurrerande producenter. Finansiering via stamnätstariffen innebär dock att producenter endast marginellt är delaktiga i finansiering av kostnader hänförliga till konkurrenter.

Intäktsramen för stamnätet

Från och med den 1 januari 2012 ska de samlade intäkter som en nätkoncessionshavare högst får uppbära från nätverksamheten under en särskild tillsynsperiod rymmas inom en intäktsram. Intäkterna från nätverksamheten består i huvudsak av nättariffer. Med nättariffer avses i ellagen (1997:857) avgifter och övriga villkor för överföring av el och för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät.

Bestämmelser om intäktsramen finns i 5 kap. ellagen och förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857), den s.k. kapitalbasförordningen. Enligt 5 kap. 6 § ellagen ska intäktsramen täcka skäliga kostnader för att bedriva nätverksamheten under tillsynsperioden och ge en rimlig avkastning på det kapital som krävs för att bedriva verksamheten (kapitalbas). I 5 kap. 24 § finns särskilda bestämmelser om intäkter från stamledning. I paragrafens första stycke anges att vid fastställande av en intäktsram för en nätkoncessionshavares intäkter från en stamledning ska intäktsramen fastställas samlat för nätkoncessionshavarens samtliga ledningar i landet med undantag för utlandsförbindelserna. Av andra stycket framgår att intäktsramen i vissa

Prop. 2013/14:156 fall omfattar även utlandsförbindelserna. I tredje och fjärde styckena finns bestämmelser som innebär att vissa kostnader, som inte uppenbart är motiverade av driften av stamnätet, ska anses ingå i nätverksamheten (se ovan).

En ny bestämmelse om intäkter från stamledning

För att Svenska kraftnäts kostnader för avtal med andra nätföretag om finansiering av nätförstärkningar ska ingå i underlaget för intäktsramen krävs att kostnaderna anses ha uppstått i företagets nätverksamhet. I konsekvens med detta bör Svenska kraftnäts intäkter med anledning av avtalet omfattas av intäktsramen för stamnätet. Regeringen föreslår att bestämmelser med detta innehåll införs i 5 kap. ellagen.

7.2 Nätföretagets kapitalbas

I 5 kap. 9 § ellagen finns bestämmelser om hur kapitalbasen ska beräknas i samband med att intäktsramen bestäms. Kapitalbasen ska beräknas med utgångspunkt i de tillgångar som nätkoncessionshavaren använder för att bedriva nätverksamheten. Regeringen har meddelat ytterligare föreskrifter i kapitalbasförordningen.

Sådana förstärkningsåtgärder som genomförs inom ramen för ett finansieringsavtal enligt de nya bestämmelserna i 4 kap. ellagen kommer att utgöra tillgångar som används i nätverksamheten. De ska sålunda beaktas vid beräkningen av kapitalbasen.

I promemorian anförts att det är rimligt att investeringarna ingår i kapitalbasen i den utsträckning anslutningskunder har tagit kapacitet i anspråk genom att ansluta anläggningar. I promemorian föreslås därför att en bestämmelse om detta införs i kapitalbasförordningen. Några remissinstanser, bl.a. *Svensk Energi*, har avstyrkt förslaget i denna del. Svensk Energi har föreslagit en alternativ lösning, som innebär att finansieringen från staten anses utgöra en intäkt hos nätföretaget i samband med tariffregleringen och att samtliga anläggningstillgångar ingår till sitt fulla värde i kapitalbasen.

Regeringen har i propositionen Elnätsföretagens intäktsramar (prop. 2013/14:85) lämnat förslag till ändringar i ellagen. I propositionen föreslås att det ska införas nya normgivningsbemyndiganden i 5 kap. ellagen. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten ska få meddela föreskrifter om beräkning av skäliga kostnader och beräkning av en rimlig avkastning i samband med att elnätsföretagens intäktsramar bestäms. Förslaget har tillkommit med hänsyn till att det är angeläget med en tydligare reglering i dessa frågor.

Regeringen avser att ta fram ett underlag som gör det möjligt att ta ställning till vilka ändringar som bör göras i kapitalbasförordningen med stöd av de nya bemyndiganden som föreslås i propositionen Elnätsföretagens intäktsramar. I det sammanhanget bör även frågan hur sådana förstärkningsåtgärder som genomförs inom ramen för ett finansieringsavtal ska behandlas vid beräkningen av kapitalbasen belysas närmare. Remissinstansernas synpunkter kommer då att beaktas.

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 augusti 2014.

Svenska kraftnät har inte lämnat något förslag i fråga om ikraftträdande- eller övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna har inte berört frågan.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Förvaltningsrätten i Linköping* har ifrågasatt ikraftträdandet av vissa delar av den föreslagna lösningen när flera delfrågor, bl.a. rörande formerna för finansiering, inte är utredda. *Svenska kraftnät* har förordat ett ikraftträdande fyra till sex månader efter riksdagsbeslut.

Skälen för regeringens förslag

Ikraftträdande

Förvaltningsrätten i Linköping har ifrågasatt ikraftträdandet av vissa delar av den föreslagna lösningen när flera delfrågor inte är utredda. Det finns därför anledning att understryka att de aktuella lagbestämmelserna har utformats på ett sådant sätt att den förtida delningen ska gå att förena med ett statligt stöd som i sina enskildheter kan se ut på olika sätt. Det är varken nödvändigt eller önskvärt att bestämmelserna i ellagen (1997:857) utgår från en i alla delar given stödordning. Regeringen bedömer därför att det inte finns någon anledning att avvakta med att införa de aktuella bestämmelserna i ellagen till dess att en särskild stödordning har utarbetats.

De nya bestämmelserna i ellagen bör alltså träda i kraft så snart som möjligt. Därför föreslår regeringen att de ska träda i kraft den 1 augusti 2014.

Övergångsbestämmelser

Det finns skäl att överväga behovet av övergångsbestämmelser när det gäller de föreslagna bestämmelserna om beräkning av intäktsram i 5 kap. ellagen.

I 5 § förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857) föreskrivs att Energimarknadsinspektionen ska meddela beslut om fastställande av intäktsramen senast sex månader innan tillsynsperioden börjar i fråga om en nätkoncession för stamledning som innehas av Svenska kraftnät. Enligt 6 § ska tillsynsperioden vara ett kalenderår när det gäller intäkter från sådana stamledningar.

Intäktsramen för år 2015 kommer redan att vara beslutad när de lagändringar som föreslås i propositionen träder i kraft. Detta kan emellertid hanteras inom ramen för det gällande regelverket. Den ordning för att motverka tröskeffekter som redovisas i propositionen kan inte antas vara förenad med sådana kostnader för Svenska kraftnät som har väsentlig betydelse för intäktsramens storlek under tillsynsperioden

Prop. 2013/14:156 2015. Inte heller kan affärsverket antas få några nämnvärda intäkter med anledning av avtal om finansiering av nätförstärkning.

Om det ändå skulle bli aktuellt att ändra intäktsramen med anledning av Svenska kraftnäts kostnader för att finansiera förstärkningsåtgärder, bör detta kunna ske redan under tillsynsperioden med stöd av bestämmelserna om omprövning i 5 kap. 10 § ellagen.

Med hänsyn till det anförda bedöms det inte finnas behov av några särskilda övergångsbestämmelser. De nya bestämmelserna om intäktsramen ska således tillämpas redan i fråga om tillsynsperioden 2015.

9 Konsekvensanalys

Inledning

De författningsförslag som lämnas i propositionen har inte tagna för sig några nämnvärda konsekvenser för företag eller myndigheter. Avgörande är i stället hur det statliga stödet utformas. En fullständig konsekvensbedömning kommer att utarbetas i samband med att stödordningen tas fram. I det följande lämnas dock en översiktlig redogörelse för de konsekvenser som är förenade med den lösning på problemet med tröskeleffekter som redovisas i avsnitt 5.

Myndigheter

Konsekvenser för myndigheter kan anses vara försumbara. Svenska kraftnät kommer initialt att behöva genomföra ett förberedande arbete kring processer och organisation. Därefter behöver organisationen förstärkas något för att bereda ärendena samt besluta om vilka områden som ska omfattas av förslaget. Svenska kraftnät hanterar dock redan i dag stora mängder förfrågningar om anslutning av vindkraft. I övrigt bör lösningen inte ha några beaktansvärda konsekvenser för myndigheterna.

Nätföretag

Administrationen kommer att öka något hos de regionnätsföretag som väljer att ingå avtal med staten i enlighet med den ordning som presenteras i avsnitt 5.

Producenter

Jämfört med dagens situation kommer kostnaderna att omfördelas mellan producenter när det gäller nätanslutning av elproduktionsanläggningar inom ett område där lösningen tillämpas. Den elproducent som ansluter sig först kommer där endast att betala en sådan del av kostnaden för den nödvändiga nätförstärkningen som motsvarar producentens andel av den totala kapacitetsökningen.

Vid det förväntade utfallet står de anslutande producenterna för kostnader förknippade med de nödvändiga nätförstärkningarna. Vid ett sådant utfall påverkas inte nättariffen för överföring av el på stamnätet.

Staten tar en viss ekonomisk risk som vid ett ogynnsamt utfall, dvs. om anläggningar inte ansluts till nätet som förväntats, innebär att kostnader uppstår hos staten som behöver finansieras genom en höjning av nättariffen för överföring av el på stamnätet.

Elcertifikat

Näringsdepartementet har tidigare gett en konsult i uppdrag att genomföra en studie för att bedöma förslaget nyttovärden. Syftet var att kvantifiera det eventuella mervärdet av att införa åtgärderna i relation till situationen med att fortsätta med nuvarande regelverk. Uppdraget har avrapporterats och utmynnade i rapporten *Cost Implications of Wind Power Deployment* (dnr N2009/4178/E). Arbetet resulterade i en uppskattning av hur elcertifikatpriset påverkas då bättre vindlägen kan utnyttjas. Resultatet pekar på att den totala kostnaden i elcertifikatssystemet kraftigt minskar även vid mycket marginella förbättringar av vindlägen.

Miljö

I en samhällsekonomisk bedömning av förslaget bör hänsyn även tas till den mer rationella utbyggnaden av elnätet som möjliggörs. Denna fördel är svår att kvantifiera, men klart är att den leder till minskade kostnader och minskad belastning på miljön. Exempelvis undviks utbyggnad av parallella nät från vindkraftsetableringar, något som blir resultatet när nätet byggs ut sekventiellt.

Förslaget till lag om ändring i ellagen (1997:857)

4 kap.

9 b § Om staten enligt ett avtal med innehavaren av en nätkoncession har finansierat åtgärder som är nödvändiga för att öka elnätets kapacitet för att underlätta anslutningen av anläggningar för produktion av förnybar el, ska nättariffen för anslutning utformas så att den som vill ansluta en anläggning ersätter nätkoncessionshavarens kostnader för sådana åtgärder i den del som svarar mot anläggningens andel av den totala kapacitetsökningen. Detta gäller även om nätkoncessionen överläts.

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitt 6. Den har tillkommit för att underlätta anslutningen till elnätet av anläggningar för produktion av förnybar el. Med förnybar el avses i detta sammanhang detsamma som i lagen (2011:1200) om elcertifikat. Bestämmelserna innebär att en särskild form av s.k. förtida delning ska ske i vissa fall i fråga om kostnaderna för förstärkning av elnätet för att underlätta anslutningen av produktionsanläggningar.

En förutsättning för förtida delning enligt paragrafen är att staten har ingått ett avtal med innehavaren av nätkoncessionen om att finansiera en nätförstärkning för att underlätta anslutningen av anläggningar för produktion av förnybar el. Det anges inte i paragrafen hur ett sådant avtal ska vara utformat. Som framgått i avsnitt 5 är en lämplig lösning att staten till en början betalar för förstärkningsåtgärderna och att nätförstaget åtar sig att återbetala det stödet efter hand som anläggningar ansluts till det förstärkta nätet.

Den förtida delningen innebär att den som ansluter en anläggning för elproduktion inte behöver betala hela kostnaden för de åtgärder som är nödvändiga för att öka elnätets kapacitet. Principen om förtida delning tillämpas i viss utsträckning redan i dag vid utformningen av anslutningsavgifter. I huvudsak innebär den att de kostnader som kommer andra kunder till godo inte ska belasta endast den aktuella anslutningskunden.

Bestämmelserna i paragrafen är dock mer långtgående än den förtida delning som kommit till uttryck i gällande rättspraxis (jfr t.ex. RÅ 2008 ref. 32). När paragrafen är tillämplig ska den som vill ansluta en produktionsanläggning ersätta kostnaderna för nätförstärkningen i den del som svarar mot anläggningens andel av den totala kapacitetsökningen utan att någon särskild bedömning görs i fråga om sannolikheten för att ytterligare anläggningar kommer att anslutas till elnätet. Det bör noteras att en förutsättning för att ett avtal om finansiering ska komma till stånd är att det framstår som sannolikt att hela den aktuella kapacitetsökningen kommer att tas i anspråk.

Exempel på åtgärder som kan vara nödvändiga för att öka nätets kapacitet att ta emot ny elproduktion är byte till grövre linor på kraft-

ledning, nya kraftledningar, byte av transformatorer och byggandet av nya ställverk.

Av *andra meningen* framgår att den förtida delningen ska tillämpas även om nätkoncessionen överläts till ett annat företag än det som var part i avtalet med staten.

Bestämmelserna tar sikte på anslutningen av anläggningar för produktion av förnybar el till regionnät. Det är därför av avgörande betydelse vad som har föranlett den aktuella förstärkningsåtgärden. Det är dock inte något krav för förtida delning att det är en sådan anläggning som ansluts i det enskilda fallet. Det finns vidare utrymme för att tillämpa paragrafen vid anslutning till en ledning som omfattas av nätkoncession för område (lokalnät).

5 kap.

24 a § *Om ett stamnätsföretag, som är en statlig myndighet, har finansierat en förstärkning av elnätet enligt ett sådant avtal som avses i 4 kap. 9 b §, ska stamnätsföretagets kostnader med anledning av avtalet anses ha uppstått i företagets nätverksamhet.*

Stamnätsföretagets intäkter med anledning av avtalet ska omfattas av den intäktsram som fastställs enligt 24 § första stycket.

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitt 7.1. Den har tillkommit för att göra det möjligt att genom stamnätstariffen finansiera sådana avtal mellan staten och enskilda nätföretag som avses i 4 kap. 9 b §.

I *första stycket* föreskrivs att om ett stamnätsföretag, som är en statlig myndighet, har finansierat en förstärkning av elnätet enligt ett sådant avtal som avses i 4 kap. 9 b § ska stamnätsföretagets kostnader med anledning av avtalet anses ha uppstått i företagets nätverksamhet. I Sverige är Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) stamnätsföretag. Avsikten är att staten genom affärsverket ska ingå avtal med regionnätsföretag om finansiering av nätförstärkningar. Att de kostnader som uppstår hos Svenska kraftnät anses uppstå i verkets nätverksamhet innebär att kostnaderna ska beaktas enligt 6 § vid beräkningen av intäktsramen. Svenska kraftnät får på det sättet möjlighet att finansiera stödet till nätförstärkningar genom stamnätstariffen.

Enligt *andra stycket* ska stamnätsföretagets intäkter med anledning av avtalet omfattas av den intäktsram som fastställs enligt 24 § första stycket. Det innebär att eventuella intäkter behandlas som intäkter från stamnätet.

Sammanfattning av Svenska kraftnäts rapport Tröskeleffekter och förnybar energi

Svenska Kraftnät har av regeringen givits i uppdrag att lämna förslag till utformning av ett förändrat regelverk om ansvar för elnätförstärkningar av nationell betydelse och om nätanslutning av stora elproduktionsanläggningar i syfte att minska tröskeleffekterna för utbyggnaden av förnybar elproduktion.

Med tröskeleffekt avses det förhållandet att den kraftproducent som ansluter sig till ett nät som saknar ledig kapacitet tvingas betala hela nätförstärkningskostnaden inklusive tillkommande kapacitet som producenten själv inte kan nyttja. De producenter som därefter ansluter till nätet kan ianspråka denna lediga kapacitet utan särskild kostnad. Av denna anledning vill ingen producent vara först med att ansluta sig till ett sådant nät.

Problemet med tröskeleffekten har funnits i många år men har fått förnyad aktualitet i samband med den förväntade stora utbyggnaden av förnybar elproduktion, främst vindkraft.

Svenska Kraftnät lämnar förslag till ett förändrat regelverk som omfattar dels en s.k. förtida delning av nätförstärkningskostnaden, dels att staten genom Svenska Kraftnät övertar den ekonomiska risk som det innebär att göra nätförstärkningar med högre kapacitet än det finns anslutande produktion till från början.

Den förtida delningen föreslås ske genom att nätförstärkningskostnaden fördelas på den kapacitet som nätförstärkningen ger. Tillkommande producenter betalar vid anslutning sin andel av den totala kostnaden för nätförstärkningen i förhållande till sin nominella installerade effekt. På samma sätt betalar nätföretaget sin del för de regionnätförstärkningar som kommer nätföretaget till godo senare. Svenska Kraftnät sätter ingen gräns för hur länge återbetalningen ska pågå. Återbetalningen pågår tills den ursprungliga kapaciteten för nätförstärkningen har tagits i anspråk. Detta minskar risken för att producenter ska vänta med anslutning tills en tidsgräns har uppnåtts, för att därefter få en billigare anslutning.

Rishtagandet lyfts bort genom att Svenska Kraftnät ger ett bidrag som finansierar dels den del av nätförstärkningen som nätföretaget inte har nytta av direkt, dels den del som ännu inte har tagits i anspråk av tillkommande producenter.

Förslagen syftar till att förstärka nätet på förhand utifrån den potential som finns för elproduktion i ett visst område. Tidigare förslag för att minska tröskeleffekten för förnybar elproduktion har mer fokuserat på förtida delning av nätförstärkningskostnaden än på att lyfta bort rishtagandet för den nätförstärkning som initialt inte nyttjas fullt ut.

Det är nätföretagen som föreslår lämpliga områden att förstärka när de ser att det planeras många anläggningar i ett område och nätkapaciteten inte räcker till. Beslut om nätförstärkningar fattas av Svenska Kraftnät som efter samråd med Statens Energimyndighet avgör vilka projekt som är lämpliga att stödja. Svenska Kraftnät står för genomförande av stam-

nätförstärkningar och nätföretagen för genomförande av regionnätsförstärkningar.

Det finns en stor potential för vindkraftsutbyggnad i Sverige. Svenska Kraftnät gör bedömningen att det kommer att finnas fler områden som kan vara aktuella förförslaget än vad Svenska Kraftnät i praktiken kan ge stöd till. Sverige är dessutom ett land som har så många goda vindlägen att det är rimligt att i första hand stödja nätutbyggnad för de projekt som ger mest energi för nätförstärkningskostnaden.

Förslaget innebär inte en subvention av nätanslutningen utan varje enskilt projekt som ingår i området för nätförstärkningen måste kunna bära sina egna kostnader. Förslaget styr därför mot utbyggnad av den mest kostnadseffektiva vindkraften först, varför förslaget bidrar till att en stor del av vindkraftsutbyggnaden i Sverige sker till så låg kostnad som möjligt.

Svenska Kraftnäts kostnader kommer generellt sett att öka om förslaget genomförs. De ökade kostnaderna består av kundspecifika förstärkningsåtgärder i stamnätet samt av kundspecifika förstärkningsåtgärder i regionnät. Kostnader för kollektiva förstärkningsåtgärder finansieras på sedvanligt sätt över stamnätstariffen och ingår därmed i dagens struktur för hur utbyggnad/förstärkningsåtgärder i stamnätet och regionnäten finansieras. De kundspecifika kostnaderna för åtgärder i stamnät och regionnät, består framför allt av risken för att anslutningar, utöver de 30 % som Svenska Kraftnät kräver vid utbyggnadstillfället, inte kommer att realiseras. Svenska Kraftnät bedömer den risken som låg men däremot kan det dröja flera år innan kapaciteten fyllts upp. Genom att slå fast ett antal urvalskriterier för de områden som kan bli aktuella minskas statens risktagande.

Svenska Kraftnät föreslår att kostnaderna för förslaget tas ut av elkunderna – endera över stamnätstariffen eller genom införande av en särskild nätförstärkningsavgift riktad till Svenska Kraftnäts nätkunder.

Det förändrade regelverk Svenska Kraftnät föreslår är tänkt att gälla tills vidare. Förslaget föranleder lagändringar och anmälan om statsstöd.

Sammanfattning av Svenska kraftnäts rapport Tröskeleffekter och förnybar energi – författningsförslag

Den 20 april 2009 lämnade Affärsverket svenska kraftnät (Svenska Kraftnät) rapporten "Tröskeleffekter och förnybar energi" till regeringen. Regeringen har i regleringsbrev därefter uppdragit åt Svenska Kraftnät att lämna förslag till nödvändiga författningsändringar och andra åtgärder för att kunna genomföra förslaget. Uppdraget ska redovisas senast den 30 oktober.

I enlighet med regeringens uppdrag lämnar Svenska Kraftnät härmed författningsförslag och förslag till andra åtgärder för att de tröskeleffekter som rapporten belyser ska minskas såvitt avser anslutningen av storskaliga produktionsanläggningar för förnybar el.

Med tröskeleffekt avses det förhållandet att den kraftproducent som ansluter sig till ett nät som saknar ledig kapacitet tvingas betala hela nätförstärkningskostnaden inklusive tillkommande kapacitet som producenten själv inte kan nyttja. De producenter som därefter ansluter till nätet kan ianspråka denna lediga kapacitet utan särskild kostnad. Av denna anledning tvekar många producenter att vara först med att ansluta sig till ett sådant nät.

Förslaget i rapporten går ut på att risktagandet lyfts bort från nätföretagen genom att Svenska Kraftnät ger ett lån som finansierar den del som ännu inte har tagits i anspråk av tillkommande producenter. Förslaget i rapporten innehöll också en del där nätföretaget kunde beviljas lån även för vissa regionnätsförstärkningar som kommer kollektivet till godo men inte förrän efter lång tid. Denna del har lyfts bort från förslaget då den bedöms ha obetydlig påverkan på tröskeleffekten och komplicerar lagstiftningen. Investeringar som kommer kollektivet till godo ingår dessutom i nätföretagets kapitalbas vid regleringen av tariffen. Nätföretaget får därför ersättning för sådana investeringar.

Det nu lämnade författningsförslaget innebär att tröskeleffekten minskas eller undanröjs helt genom en s.k. förtida delning av anslutningskostnaden. Detta sker genom att tillkommande producenter som ansluter sig till nätet endast ska betala sådan del av den totala kostnaden för den nödvändiga nätförstärkningen som motsvarar varje producentens andel av den totala anslutningskapaciteten. Detta föranleder en ändring av ellagens regler för beräkning av nättariff. Vid anslutning av den elproducent för vilken nätförstärkningen görs, kan nätföretaget beviljas ett räntefritt lån (s.k. anslutningslån) för den återstående del av nätförstärkningskostnaden som inte ska bekostas av elproducenten ifråga. Nätföretagets återbetalningsskyldighet för detta lån kan efterges i den mån det härefter inte sker tillkommande anslutningar av produktionsanläggningar för den återstående anslutningskapaciteten.

Anslutningslånet beslutas av särskilt utsedd beslutsmyndighet som också i övrigt handlägger frågor enligt den föreslagna lagen om lån m.m. för anslutning av förnybar elproduktion samt utövar tillsyn. Lånen lämnas och betalas ut av den systemansvariga myndigheten (Svenska Kraftnät).

Lån lämnas endast för anslutning av elproduktionsanläggningar som i sin helhet är berättigade till elcertifikat och som har en sammanlagd installerad nominell aktiv effekt som överstiger 100 megawatt. Vissa ytterligare krav gäller beträffande bland annat anslutningsgrad och geografisk belägenhet. Företräde ska i första hand ges åt nätförstärkningar som ger mest energi i förhållande till nätförstärkningskostnaden.

På motsvarande sätt som regionnätsföretag kan beviljas lån, kan den systemansvariga myndigheten medges att ta medel i anspråk för anslutning till stamnätet.

Svenska Kraftnäts bedömning är att anslutningslån kan uppgå till maximalt 400 miljoner kronor per år.

Kostnaderna för förslaget i form av kapitalförluster, räntor och administrativa omkostnader föreslås bli bekostade genom införandet av en särskild nätförstärkningsavgift som årligen ska betalas av Svenska Kraftnäts nätkunder, dvs. de som innehar elproduktionsanläggningar anslutna till stamnätet eller innehar nätkoncession och ledningar anslutna till stamnätet, i förhållande till det antal kilowattimmar som matats in på eller tagits ut från stamnätet. Kostnaderna bedöms variera kraftigt över tiden men vid ett antagande om årskostnader om ca 80 miljoner kronor bedömer Svenska Kraftnät att nätförstärkningsavgiften ungefär kommer att uppgå till 0,04 öre per kilowattimme.

Förslaget innebär ett ökat behov av resurser som initialt uppskattas till 0,3 personmånader på beredningsmyndigheten och 18 personmånader på beslutsmyndigheten. Löpande uppskattas behovet till 30 personmånader per år på beredningsmyndigheten och 12 personmånader per år på beslutsmyndigheten. Kostnader för eventuella IT-stöd har uppskattats till 0,5 miljoner kronor initialt och en driftkostnad på 100 000 kronor per år.

Förslaget föranleder anmälan om statligt stöd.

Svenska kraftnäts lagförslag

Förslag till ändringar i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857) att 4 kap. 1 § och 9 a § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Nättariffer skall vara utformade så, att nätkoncessionshavarens samlade intäkter från nätverksamheten är skäliga i förhållande till dels de objektiva förutsättningarna att bedriva nätverksamheten, dels nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten.

Nättariffer skall vara objektiva och icke-diskriminerande.

Vid utformandet av nättariffer för överföring av el skall särskilt beaktas antalet anslutningspunkter, anslutningspunkternas geografiska läge, mängden överförd energi och abonnerad effekt och kostnaderna för överliggande nät samt kvaliteten på överföringen av el.

Vid utformandet av nättariff för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät skall särskilt beaktas anslutningspunktens geografiska läge och den avtalade effekten i anslutningspunkten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om utformningen av nättariffer.

Föreslagen lydelse

4 kap

1 §

Nättariffer skall vara utformade så, att nätkoncessionshavarens samlade intäkter från nätverksamheten är skäliga i förhållande till dels de objektiva förutsättningarna att bedriva nätverksamheten, dels nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten.

Nättariffer skall vara objektiva och icke-diskriminerande.

Vid utformandet av nättariffer för överföring av el skall särskilt beaktas antalet anslutningspunkter, anslutningspunkternas geografiska läge, mängden överförd energi och abonnerad effekt och kostnaderna för överliggande nät samt kvaliteten på överföringen av el.

Vid utformandet av nättariff för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät skall särskilt beaktas anslutningspunktens geografiska läge och den avtalade effekten i anslutningspunkten.

I 23 § lag (2010:XX) om lån m.m. för anslutning av förnybar elproduktion finns särskilda bestämmelser om utformning av nättariff för anslutning av sådan produktionsanläggning som avses med lagen.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om utformningen av nättariffer.

9 a §

En nättariff för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät ska utformas så att nätkoncessionshavarens skäliga kostnader för anslutningen täcks. Anslutningspunktens geografiska läge och den avtalade effekten i anslutningspunkten ska särskilt beaktas.

En nättariff för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät ska utformas så att nätkoncessionshavarens skäliga kostnader för anslutningen täcks. Anslutningspunktens geografiska läge och den avtalade effekten i anslutningspunkten ska särskilt beaktas.

I 23 § lag (2010:XX) om lån m.m. för anslutning av förnybar elproduktion finns särskilda bestämmelser om utformning av nättariff för anslutning av sådan produktionsanläggning som avses med lagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den X 2010 i fråga om 4 kap. 1 § och den 1 januari 2012 i fråga om 4 kap. 9 a §.

Förslag till lag om ändring av ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857) att 4 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 1

Föreslagen lydelse

4 kap 1 §

Nättariffer skall vara utformade så, att nätkoncessionshavarens samlade intäkter från nätverksamheten är skäliga i förhållande till dels de objektiva förutsättningarna att bedriva nätverksamheten, dels nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten.

Nättariffer skall vara objektiva och icke-diskriminerande.

Vid utformandet av nättariffer för överföring av el skall särskilt beaktas antalet anslutningspunkter, anslutningspunkternas geografiska läge, mängden överförd energi och abonnerad effekt och kostnaderna för överliggande nät samt kvaliteten på överföringen av el.

Vid utformandet av nättariff för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät skall särskilt beaktas anslutningspunktens geografiska läge och den avtalade effekten i anslutningspunkten.

I 23 § lag (2010:XX) om lån m.m. för anslutning av förnybar elproduktion finns särskilda bestämmelser om utformning av nättariff för anslutning av sådan produktionsanläggning som avses med lagen.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om utformningen av nättariffer.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012.

Nättariffer skall vara utformade så, att nätkoncessionshavarens samlade intäkter från nätverksamheten är skäliga i förhållande till dels de objektiva förutsättningarna att bedriva nätverksamheten, dels nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten.

Nättariffer skall vara objektiva och icke-diskriminerande.

Vid utformandet av nättariffer för överföring av el skall särskilt beaktas antalet anslutningspunkter, anslutningspunkternas geografiska läge, mängden överförd energi och abonnerad effekt och kostnaderna för överliggande nät samt kvaliteten på överföringen av el.

Vid utformandet av nättariff för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät skall särskilt beaktas anslutningspunktens geografiska läge och den avtalade effekten i anslutningspunkten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om utformningen av nättariffer.

Förslag till lag om avgift till stöd för finansiering av anslutning av förnybar elproduktion

Prop. 2013/14:156
Bilaga 3

Lag (2010:XX) om avgift till stöd för finansiering av anslutning av förnybar elproduktion

1 §

Innehavare av elproduktionsanläggning ansluten till stamnätet och nät-koncessionshavare vars ledning är ansluten till stamnätet ska till Affärsverket svenska kraftnät (Svenska Kraftnät) årligen betala en avgift (nät-förstärkningsavgift) för att finansiera statligt stöd, ränta på lån och med-givande samt administrativa kostnader för anslutning av förnybar elproduktion enligt lagen (2010:XX) om lån m.m. för anslutning av förnybar elproduktion. Utlandsförbindelse grundar dock ingen avgifts-skyldighet.

2 §

Termer och uttryck som används i denna lag har samma betydelse som i lagen (2010:XX) om lån m.m. för anslutning av förnybar elproduktion.

3 §

Nätförstärkningsavgiften uppgår till 0,0X öre för varje kilowattimme som under närmast föregående år matats in på eller tagits ut från stamnätet.

4 §

Nätförstärkningsavgiften beräknas årligen i efterhand och erläggs senast två månader efter utgången av det kalenderår som avgiften avser.

5 §

Om redovisning av nätförstärkningsavgift inte inkommer eller om Svenska Kraftnät har skälig anledning att anta att ett redovisat belopp för nätförstärkningsavgift inte är korrekt ska Svenska Kraftnät fastställa ett belopp för inbetalning av nätförstärkningsavgift. Beloppet ska vara skäligt med hänsyn till vad som kommit fram i ärendet.

6 §

Den som enligt 1 § ska betala nätförstärkningsavgift ska från förfalldagen betala dröjsmålsränta enligt förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar. Ett belopp som fastställts enligt 5 § ska anses vara förfallet till betalning senast två månader efter utgången av det kalenderår som avgiften avser.

7 §

I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft d. X 2010

Förslag till lag om lån m.m. för anslutning av förnybar elproduktion

Inledande bestämmelser

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om lån och medgivande till nät-koncessionshavare som enligt ellagen (1997:857) bedriver nätverksamhet (nätföretag) för anslutning till och förstärkning av det svenska kraftnätet samt särskilda bestämmelser om nättariff för anslutning av storskalig förnybar elproduktion.

2 §

Lån och medgivande enligt denna lag lämnas i mån av tillgängliga medel för att underlätta anslutning av storskalig förnybar elproduktion till det svenska kraftnätet.

Av 9 § 2 framgår vad som avses med storskalig elproduktion.

3 §

I denna lag avses med

elproduktionsanläggning en produktionsanläggning som ensam eller tillsammans med andra produktionsanläggningar för förnybar el utgör en funktionell enhet,

nätförstärkning dels den samling åtgärder som är nödvändiga eller skäligen påkallade för att möjliggöra en viss anslutning av elproduktionsanläggning till ett ledningsnät, dels resultatet av dessa åtgärder.

4 §

Regeringen ska utse en myndighet som ska handlägga de frågor som enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ligger på beslutsmyndigheten. Regeringen ska vidare utse en myndighet som ska utreda beslutsmyndighetens ärenden (beredningsmyndighet).

5 §

Enligt denna lag lämnas lån för ett nätföretags kostnader att ansluta elproduktionsanläggning till sitt ledningsnät i den mån kostnaderna inte belöper på anläggningsinnehavarens andel av anslutningskapaciteten, beräknat som dennes nominella installerade effekt i förhållande till anslutningens totala kapacitet (*anslutningslån*).

Såvitt avser den med stöd av ellagen (1997:857) utpekade systemansvariga myndighetens kostnader för anslutning till stamledning medges istället myndigheten rätt (*medgivande*) att under motsvarande förutsättningar ianspråka för ändamålet avsatta medel (*anslutningsmedel*).

Lån enligt första stycket lämnas av den systemansvariga myndigheten efter beslut av regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, beslutsmyndigheten. Medgivande enligt andra stycket lämnas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, beslutsmyndigheten.

Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, beslutsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om för vilka kostnader för nätförstärkning lån eller medgivande lämnas enligt denna lag.

6 §

Vad som stadgas i denna lag om lån till nätföretag ska äga motsvarande tillämpning på den systemansvariga myndighetens ianspråktagande av för ändamålet avsatta medel, om inte annat särskilt anges.

Ansökan m.m.

7 §

Ansökan om lån eller medgivande får lämnas in av nätföretaget respektive den systemansvariga myndigheten. Ansökan prövas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, beslutsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, beslutsmyndigheten får meddela närmare bestämmelser om beredning av ansökan och innehållet i beslut om lån eller medgivande.

Förutsättningar för lån m.m.

8 §

Åtaganden för lån som lämnas och för medgivanden enligt denna lag får för varje helt kalenderår uppgå till högst X00 miljoner kronor.

9 §

Lån till nätföretag för nätförstärkning enligt denna lag får bara lämnas om följande förutsättningar är uppfyllda:

1. Elproduktionsanläggningen som nätanslutningen avser är i sin helhet berättigad till elcertifikat enligt lag (2003:113) om elcertifikat.

2. Elproduktionsanläggningen har en sammanlagd installerad nominell aktiv effekt större än 100 megawatt.

3. Anslutningsavtal för en nominell effekt motsvarande minst 30 procent av kapaciteten för den planerade nätanslutningen har träffats mellan nätföretaget och elproduktionsföretaget eller elproduktionsföretagen.

10 §

Om produktionsanläggning som nätanslutningen avser producerar el med användande av vindkraft ska beträffande sådan anläggning förutom vad som sägs i 9 § följande förutsättningar vara uppfyllda:

1. Elproduktionsanläggningen ligger inom ett av Statens energimyndighet utpekat riksintresseområde för vindbruk, elproduktionsanläggningen ligger inom ett av kommunen i översiktsplan utpekat område lämpligt för vindbruk, eller innehavaren av elproduktionsanläggningen kan visa att området är lämpligt sett från fysisk planeringssynpunkt.

2. Inom det område som befunnits vara lämpligt enligt punkt 1 ska ytan med en beräknad medelvind om lägst 6,5 meter per sekund på 72 meters höjd ovan nollplansförskjutningen vara stor nog att rymma en samlad vindkraftinstallation om minst 100 megawatt.

11 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, beslutsmyndigheten ska vid fördelningen av tillgängliga medel ge företräde åt ansökningar avseende nätförstärkningar som:

1. ger mest erhållen energi (kilowattimmar) i förhållande till nätförstärkningskostnaden,

2. är till gagn för det nationella kraftsystemet, och

3. för det fall det är fråga om anslutningslån, innebär lägst ekonomisk risk för långivaren utifrån förutsättningen att hela lånebeloppet ska återbetalas.

Vid fördelningen av tillgängliga medel mellan ansökningar som avser anslutning av anläggningar som producerar el med användande av vindkraft, ska utöver vad som framgår av första stycket 1–3 företräde ges åt de ansökningar som med stöd av vindmätningar på platsen under minst tolv månader visar en medelvind på minst 6,5 meter per sekund på 72 meters höjd ovan nollplansförskjutningen.

Villkor för lån m.m.

12 §

Lån får lämnas för nätföretagets beräknade och enligt denna lag ersättningsbara kostnader för en planerad nätförstärkning.

Lån får inte lämnas för kostnader för drift och underhåll av nätförstärkningen.

13 §

Lån ska, med iakttagande av vad som föreskrivs i denna lag, så långt möjligt utformas på ett affärsmässigt sätt och så att en otillbörlig snedvridning av konkurrensen förhindras. Statens långsiktiga kostnader för lånet ska hållas så låga som möjligt. Lånet ska utformas så att statens medel i möjligaste mån kan återfås.

14 §

Lån enligt denna lag är räntefritt.

15 §

Lånetiden ska bestämmas till en tid som inte är längre än som behövs med hänsyn till syftet med lånet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, beslutsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om bestämmande av lånetider i olika fall.

Återbetalning av lån m.m.

16 §

Anslutningslån ska återbetalas till den systemansvariga myndigheten i enlighet med vad som närmare anges i denna lag samt i beslut och avtal om lån.

Anslutningslån ska återbetalas då nätföretaget träffar avtal med anläggningsinnehavare om anslutning av ny anläggning för elproduktion, oavsett slag, till nätförstärkning för vilken lån beviljats enligt denna lag.

Återbetalning ska ske med sådan del av det ursprungligen beviljade lånet som motsvarar den nyanslutna anläggningens andel, beräknad som nominell installerad effekt, av den totala anslutningskapacitet som inte togs i anspråk av den elproduktionsanläggning för vars anslutning lånet beviljats.

Vad ovan sägs om nätföretags återbetalning av lån ska äga motsvarande tillämpning på den systemansvariga myndighetens redovisning av ianspråktagna medel.

17 §

Del av anslutningslån för vilken återbetalningsskyldighet enligt 16 § andra stycket inte har inträtt vid lånetidens slut ska efterges. Om nätföretaget dessförinnan kan göra sannolikt att anläggningar för elproduktion, oavsett slag, inte kommer att ansluta till den nätförstärkning för vilken anslutningslånet beviljats, kan på ansökan från nätföretaget beslutsmyndigheten fatta beslut om eftergift av sådan del av anslutningslånet redan vid denna tidigare tidpunkt.

Den systemansvariga myndigheten får under motsvarande förutsättningar efter beslut av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, beslutsmyndigheten ta i anspråk stödmedel med stöd av lagen (2010:XX) om avgift till stöd för finansiering av anslutning av förnybar elproduktion för sådan del av anslutningsmedel som belöper på den del av anslutningens totala kapacitet som ännu inte blivit föremål för avtal om anslutning av ny anläggning för elproduktion, oavsett slag (beslut om stöd).

Uppkommer enligt första stycket förlust på anslutningslån ska regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, beslutsmyndigheten, på ansökan från den systemansvariga myndigheten, besluta om rätt för den systemansvariga myndigheten att ta i anspråk stödmedel med stöd av lagen (2010:XX) om avgift till stöd för finansiering av anslutning av förnybar elproduktion för att täcka sin förlust (beslut om stöd).

18 §

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om återbetalning av lån i olika fall.

Utbetalning och tillsyn m.m.

19 §

Lån betalas ut sedan de åtgärder som avses med lånet har avslutats.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om villkor för utbetalning och tillsyn av lån som utbetalats enligt denna lag.

20 §

Om ett lån eller en del av ett lån inte lyfts inom sex månader från den dag då det först har kunnat ske, kan regeringen eller, efter bemyndigande från regeringen, beslutsmyndigheten, på ansökan av den systemansvariga myndigheten, förklara att låntagaren har förlorat rätten till inestående del av lånet. Detta inverkar inte på nätföretagets skyldighet att enligt 23 § denna lag själv i sin nätverksamhet bekosta den andel av kostnaderna för nätförstärkning som avsetts med lånet eller del därav.

21 §

Beslut om lån ska omedelbart upphävas och lån omedelbart återbetalas om

1. lånet beviljats på grund av oriktig eller ofullständig uppgift av sökanden som inte är oväsentlig,

2. lånevillkor eller föreskrift beträffande lånet åsidosätts eller

3. annat sådant förhållande inträffar som innebär att mottagaren med hänsyn till syftet med lånet inte längre bör få ha kvar detta.

Om en mottagare av lån är återbetalningsskyldig enligt första stycket ska regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer kräva lånet åter. Om det finns särskilda skäl, får kravet på återbetalning helt eller delvis efterges. För det fall lånet efterges ska 17 § äga tillämpning.

22 §

Om nätverksamheten övergår till ny ägare och denne vill överta lånet, ska han ansöka om detta inom tre månader från den dag då verksamheten övergick på honom.

Om medgivande att överta lån inte söks eller lämnas, ska lånet återbetalas.

Nättariffer

23 §

Nätföretag som beviljats lån enligt denna lag ska själv i sin nätverksamhet bekosta den andel av de samlade kostnaderna för den nätförstärkning som avses med lånet och vilken nätföretaget inte äger belasta anslutande nätkund med enligt andra stycket.

Nätföretag får ålägga nätkund som ansluter till nätförstärkning, i anledning av vilken lån beviljats enligt denna lag, endast kostnad motsvarande nätkundens andel av de samlade kostnaderna för nätförstärkningen, beräknat som nätkundens nominella installerade effekt i förhållande till nätförstärkningens totala kapacitet. Detta ska gälla även om lånet helt eller delvis återbetalas i förtid.

För det fall nätföretaget överlåter sin nätverksamhet, eller del därav, ska första stycket gälla förvärvaren av nätverksamheten i den mån överlåtelsen innefattar nätförstärkning för vilken lån har beviljats enligt denna lag.

Vad ovan sagts ska äga motsvarande tillämpning på den systemansvariga myndigheten för nätförstärkning för vilken medel ianspråktagits med stöd av denna lag.

Övriga bestämmelser

24 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, beslutsmyndigheten ska verkställa beslut enligt denna lag om återbetalning av lån enligt 21 och 22 §§ samt vid domstol eller annan myndighet bevaka statens rätt i mål eller ärenden om utbetalning av lån enligt 19 §, förklaring enligt 20 §, övertagande av lån enligt 22 § eller återbetalning av lån enligt 16 §.

25 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, beslutsmyndigheten får meddela föreskrifter om elektronisk signering och överföring av en ansökan om lån.

Prop. 2013/14:156

Bilaga 3

26 §

I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol. Beslut i ärenden om beviljande av lån enligt denna lag får inte överklagas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft d. X 2010.

Förteckning över remissinstanserna vid remissbehandlingen av Svenska kraftnäts rapporter

Riksrevisionen, Kammarrätten i Stockholm, Länsrätten i Södermanlands län, Försvarmakten, Fortifikationsverket, Statens fastighetsverk, Ekonomistyrningsverket, Statskontoret, Statens jordbruksverk, Sameetinget, Fiskeriverket, Naturvårdsverket, Boverket, Konkurrensverket, Skatteverket, Skogsstyrelsen, Näringslivets Regelnämnd, Energimarknadsinspektionen, Elsäkerhetsverket, Statens energimyndighet, Konsumentverket, Riksantikvarieämbetet, Sveriges kommuner och landsting, Företagarna, Svenska naturskyddsföreningen, Svenskt näringsliv, Lantbrukarnas riksförbund, Svensk Energi, Svensk Elbrukarförening, Svensk Fjärrvärme, Svenska Gasföreningen, Svenska Bioenergiföreningen, Svenska Biogasföreningen, Oberoende elhandlare, SKGS, Fastighetsägarna Sverige, Skogsägarna, Svensk vindenergi, Svensk vindkraftförening, Sveriges energiföreningars riksorganisation, Svensk vattenkraftförening, Sveriges jordägareförbund, Villaägarnas riksförbund, Regelrådet och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Härutöver har Vattenfall AB, Fortum och E.ON inkommit med yttrande.

Sammanfattning av promemorian Tröskeeffekter och förnybar energi

Prop. 2013/14:156
Bilaga 5

I promemorian redogörs för huvuddragen i en övergångslösning som ska göra det möjligt att undanröja tröskeeffekter som försvårar anslutningen av anläggningar för förnybar elproduktion till elnätet. Tröskeeffekterna medför att en kraftproducent ensam får bära hela kostnaden för nödvändiga nätförstärkningar även i fall när förstärkningen är större än vad producenten själv kan dra nytta av. Regeringens ambition är att övergångslösningen ska kunna ersättas med en marknadslösning under 2016.

Förslaget innebär dels s.k. förtida delning av den kundspecifika delen av nätförstärkningskostnaden för storskaliga produktionsanläggningar av nationell betydelse för förnybar el, dels att de kundspecifika kostnaderna för nätförstärkningar i stam- och regionnät som ska belasta ännu icke anslutna anläggningar ska täckas av Affärsverket svenska kraftnät, t.ex. genom lån till regionnätets företag.

I promemorian lämnas en beskrivning av hur ett statligt åtagande kan utformas när det gäller avgränsningar och kriterier för lämpliga projekt, organisation och processbeskrivning samt i vilken form stödet ska lämnas. En viktig utgångspunkt är att de utvalda projekten i slutändan ska bära sina egna kostnader och att staten endast ska ta en begränsad risk. Avsikten är att beskrivningen ska utgöra en utgångspunkt för det fortsatta arbetet med att utforma en stödordning.

I promemorian finns vidare ett lagförslag som är knutet till frågorna om hur elproducenterna ska dela kostnaderna för nätanslutning och hur statens åtagande ska finansieras. Förslaget innebär det införs bestämmelser i ellagen (1997:857) om hur kostnaderna för förstärkningar av elnätet ska fördelas mellan dem som ansluter anläggningar när en nätförstärkning har skett för att möjliggöra anslutningen av anläggningar för produktion av förnybar el. Vidare föreslås att statens åtaganden för att underlätta sådana förstärkningsåtgärder ska kunna finansieras genom stamnätstariffen.

Det föreslås också att det införs en ny bestämmelse i förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857) om hur nätförstärkningarna ska påverka kapitalbasen vid beräkningen av de intäkter som ett elnätsföretag högst får uppbära från nätverksamheten.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2014.

Promemorians författningsförslag

Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att det i ellagen (1997:857) ska införas två nya paragrafer, 4 kap. 9 b § och 5 kap. 24 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

9 b §

Om staten enligt ett avtal med innehavaren av en nätkoncession har finansierat en förstärkning av elnätet för att underlätta anslutningen av anläggningar för produktion av förnybar el, ska nättariffen för anslutning utformas så att den som vill ansluta en anläggning ersätter kostnaderna för den nödvändiga nätförstärkningen i den del som svarar mot anläggningens andel av förstärkningens totala kapacitet. Detta gäller även om nätkoncessionen överläts.

Nättariffen för anslutning ska utformas på det sätt som anges i första stycket, också när en förstärkning av elnätet genomförs med anledning av att en anläggning för produktion av förnybar el ska anslutas till en stamledning som innehas av staten.

5 kap.

24 a §

Om ett stamnätsföretag, som är en statlig myndighet, har finansierat en förstärkning av elnätet enligt ett sådant avtal som avses i 4 kap. 9 b §, ska stamnätsföretagets kostnader med anledning av avtalet anses ha uppstått i företagets nätverksamhet.

Stamnätsföretagets intäkter med anledning av avtalet ska omfattas av den intäktsram som fastställs enligt 24 § första stycket.

Förslag till förordning om ändring i förordningen
(2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen
(1997:857)

Prop. 2013/14:156
Bilaga 6

Härigenom föreskrivs att det i förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857) ska införas en ny paragraf, 8 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 a §

Om en anläggningstillgång har finansierats genom ett sådant avtal som avses i 4 kap. 9 b § ellagen (1997:857), ska den ingå i kapitalbasen i den utsträckning som förstärkningens kapacitet har tagits i anspråk genom anslutning av anläggningar.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2014.

Förteckning över remissinstanserna vid remissbehandlingen av promemorian

Affärsverket svenska kraftnät, Boverket, Ekonomistyrningsverket, Energimarknadsinspektionen, Energigas Sverige, E.ON Elnät AB, Fastighetsägarna Sverige, Fortifikationsverket, Fortum Distribution AB, Föreningen Svenskt Landskapsskydd, Försvarmakten, Förvaltningsrätten i Linköping, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Kammarrätten i Jönköping, Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Konsumentverket, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Näringslivets Regelnämnd, Oberoende elhandlare, Regelrådet, Riksantikvarieämbetet, Riksrevisionen, Sametinget, Skatteverket, SKGS, Skogsstyrelsen, Skogsägarna, Statens energimyndighet, Statens fastighetsverk, Statens jordbruksverk, Statskontoret, Svensk Elbrukarförening, Svensk Energi, Svensk Vindenergi, Svensk Vindkraftförening (SVIF), Svenska Bioenergiföreningen (Svebio), Svenska Naturskyddsföreningen, Svenskt Näringsliv, Sveriges Energiföreningars Riksorganisation (SERO), Sveriges jordägareförbund, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Vattenfall Eldistribution AB och Villaägarnas Riksförbund.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2014-02-06

Närvarande: F.d. justitieråden Torgny Håstad och Sten Heckscher samt justitierådet Göran Lambertz.

Tröskeffekter och förnybar energi

Enligt en lagrådsremiss den 30 januari 2014 (Näringsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Andreas Lindholm.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 mars 2014.

Närvarande: statsrådet Björklund, ordförande, och statsråden Ask, Larsson, Erlandsson, Hägglund, Björling, Ohlsson, Norman, Attefall, Engström, Kristersson, Elmsäter-Svärd, Ullenhag, Hatt, Arnholm, Svantesson.

Föredragande: statsrådet Hatt.

Regeringen beslutar proposition 2013/14:156 Tröskeleffekter och förnybar energi